

V TOMTO ČÍSLE NÁJDETE

Tretí rozmer kríža
(P. Fogaš) 3

Od Vianoc do Veľkej noci
(M. Mišek, J. Koval) 4

Požehnanie novej auly
(L. Jeremiáš) 6

Nultý ročník: Ježiš „draftuje“
(V. Baltes) 7

Misia košických bohošov v
bratislavskom UPeCe
(M. Hrebík, J. Kulan) 10

Svedomie u veriaceho človeka
(J. Sabadoš) 13

Ako sa učí učiť o svedomí
(P. Fogaš) 16

Smrtná nedela
(D. Ondrej) 17

Človek a jeho „tieň“
(A. Mercsak) 18

Čo ak mi nebeský bankomat ukáže,
že som halier v mínuse?
(P. Fogaš, M. Imrich) 20

Čas plný znamení
(Diakoni) 26

Povedz mi, o čom píšeš a ja ti
poviem, kto si 29

Kaplnka sv. Michala v Košiciach
(L. Varga) 36

Úcta k sv. Františkovi podľa obrazu
(M. Pancišin) 40

Mučenica lásky
(M. Pancišin) 42

Ak by nevstal
(V. Štefanič) 43

Kroniky Narnie - Dejiny spásy v
kocke
(P. Hrabovecký) 44

Pán prsteňov - nikdy bez
Silmarillionu
(J. Barlaš) 47

Duchovné bytosti prírody
(V. Štefanič) 50

V časopriestore ľudskosti
(J. Dolný) 52

Koniec sveta
(V. Štefanič) 54

Kto je Ježiš
(Judita Csíková) 56

Vyhodnotenie súťaže
(V. Štefanič) 57

Urodilo sa na prednáškach 58

BOROMEO (www.ktfke.sk/boromeo) - **Šéfredaktor:** Peter Fogaš - **Zástupca šéfredaktora:** Vladimír Štefanič - **Redakčná rada:** Viktor Baltes, Ján Dolný, Pavol Hrabovecký, Ladislav Jeremiáš, Ján Kulan, Anton Mercsak, Dalibor Ondrej, Matúš Mišek - **Fotoreportéri:** Ladislav Varga - **Grafická úprava:** Matúš Imrich, Peter Jano - **Vydáva:** Kňazský seminár sv. Karola Boromejského - **Adresa:** Hlavná 91, 042 03 Košice - **E-mail:** boromeo@ktfke.sk - Vychádza dvakrát do roka - **Tlač:** Vydavateľstvo Michala Vaška, Námestie Kráľovnej Pokoja 3, 080 01 Prešov - **Predná obálka:** Prof. Daniel J. Lasker (Foto: Peter Fogaš) - **Zadná obálka:** Obraz sv. Františka v kostole sv. Antona Paduánskeho v Košiciach

TRETÍ ROZMER KRÍŽA

Ked' sa zem začala vzd'aloť od neba, z neba spadlo brvno, zarylo sa do zeme a oba svety spojilo. Po ňom zliezol dole do Človeka Boh. Keď sa dotkol zeme, rozpál ruky a z brvna vyrástli dve ramená otvárajúce náruč ku všetkým. Takto Boh prekrižil cestu blúdiacemu človeku. Do trojrozmerného životného priestoru mu zasadil dvojrozmerný stĺp, po ktorom sa môže vyštvierať von. Niet človeka, ktorý by naň nenatrafil. Každý - v tom sú si všetci ľudia rovní - uteká s naostrenou kopijou pred zúfalým nutkaním prebodnúť ňou prvého stojaceho v ceste. Skôr či neskôr dorazí k Božiemu stĺpu a ponajprv zatúži zdrhnúť. Zahľadí sa na Človekoboha tróniaceho na stĺpe a pochopí, že hľadá na jediného, ktorý nedrží v ruke kopiju a bezhlavo nepobehuje ako ostatní. Zmyslí

si, že ak ho zabije, už nikdy nebude musieť utekať a pokojne sa usídi na jeho mieste. Neváha. Vrazí kopiju do nebrániaceho sa srdca. Lomcuje ňou, no nemôže sa odtiahnuť. Zostáva pripevnený. Po kopiji - a to je ten tretí rozmer - sa šplhá do Mŕtveho, ten ožíva, objímajú sa, človek sa obracia, roztiahne ruky a derie sa hore. Je slobodný, usmieva sa, zhora pozerá na blúdiacich kopijníkov, smúti a načahuje sa k nebu. Už-už sa ho dotýka, a zrazu zoskakuje, zaráva sa do zeme, aby oba svety spojil, aby sa aj po ňom vyštvieral do neba ďalší človek.

PETER FOGAŠ

Od VIANOC do VEĽKEJ NOCI

8. 1. 2006 - Existuje len málo krajších vecí ako vianočné prázdniny strávené doma a záležitosti s tým súvisiace. Napriek tomu sa bohoslovci do seminára vracajú s tým, že si konečne oddýchnu. Paradoxne - veď sa začína skúškové obdobie. Žeby predsa nebolo až také náročné?

13. - 15. 1. 2006 - Naši otcovia predstavení si povedali, že po „testovacím“ prvom týždni skúškového obdobia nám dobre padne duchovná obnova. A tak sme sa utiahli do ústrania a ponorili sa do Jeho prítomnosti a do veľmi zaujímavých zamyslení i životných skúseností „gréckeho“ otca Vladimíra Skybu.

20. - 22. 1. 2006 - Kto sa to tu prechádza po našich chodbách? Jáj, veď tu máme chlapov na nultom ročníku! Ani tento akademický rok nebol výnimkou a posledné stretnutie v rámci nultého ročníka bolo trochu dlhšie než tie ostatné. Chlapi si to tu poriadne poobzerali a počas jedného víkendu na vlastnej koži vyskúšali aspoň čo-to zo života v seminári. (viac na str. 7)

22. 1. 2006 - Po dlhom predlhom čase rekonštrukcie a reštaurácie (nejde o gastronomické zariadenie) nastala slávnostná chvíľa nielen pre nás ale aj pre všetkých ostatných Košičanov: posvätenie kaplnky svätého Michala archanjela. (viac na str. 36)

6. 2. 2006 - Osviežení sme sa vrátili z týždenných semestrálnych prázdnin a už aj absolvujeme prvé prednášky letného semestra. Všetci sa samozrejme tešíme, že skúšky zimného sú už za nami (aspoň za niektorými) a začína štandardnejší režim dňa.

10. - 12. 2. 2006 - Otec Milan Bubák, verbista, správca bratislavského Univerzitného pastoračného centra, prichádza na východ, aby nás viedol pri duchovnej obnove po prvom týždni prednášok v letnom semestri. Dozvedeli sme sa čosi nové o priateľstve a mali sme možnosť prehodnotiť naše vzťahy - s ľuďmi aj s Bohom. (o bratislavskom UPC a pátrovi Bubákovi viac na str. 10)

16. 2. 2006 - Už žiadna zbýjačka, žiadne fúriky a nákladné autá odvážajúce kontajnery plné sutiny. Konečne je v átriu pod oknami prvákov, druhákov a tretiakov dosiaľ neznáme ticho. A to vám je teda poriadna zmena zasluhujúca oslavu! Otec arcibiskup Alojz Tkáč slávnostne požehnáva našu čerstvo dobudovanú aulu za hojnej účasti predstaviteľov Cirkvi, mesta, regionálnej samosprávy a akademickej obce. Pri tejto príležitosti sa konala akadémia o svätom Tomášovi z Akvinu. Kvalitnú prednášku nám ponúkol dominikán P. Inocent Vladimír Szaniszló za hudobného sprievodu Zmiešaného speváckeho zboru pri Teologickej fakulte v Košiciach vedenú Dr. Jánom Velbackým. (viac na str. 6)

◀ **16. 2. 2006 po druhé** - Perinbaba Košiciam udelila štedrú nádielku snehu. „Snežná rota“ so svojimi lopatami tancovala pomedzi okolo-idúcimi niekoľkokrát za deň, aj zavčas rána, aj neskoro do noci. A vôbec, túto zimu strávil nejeden z nás na chodníku na Hlavnej nemálo času.

16. - 19. 2. 2006 - Po požehnaní novej auly a Tomášovskej akadémii využívali seminaristi

čas tohto slávnostného dňa rôzne. Naši prváci spolu so svojím ročníkovým duktorm to však mali jasné. Potrebovali si ešte zbalit posledné veci a vybrali sa pod starostlivým vedením našich dvoch prefektov na lyžiarsky výlet. Cieľom ich cesty bola už tradične dedinka Zborov v bardejovskom okrese, konkrétne tamojšia fara, ktorá im poslúžila ako útočisko. Snehu bol dostatok a tak mohli naplno realizovať svoje plány. Tí odvážnejší sa dva dni dokonca aj lyžovali, ozlomkrky sa preháňali po svahoch, no našťastie vždy dobre „dopadli“. Tí, ktorým sa lyžovanie nezdalo vzhľadom na ich schopnosti dostatočne bezpečné, uprednostnili spoznávanie okolia v spoločnosti otca prefekta. No cieľom ich výletu bolo aj tak bližšie sa navzájom spoznať, čo - zdá sa - úspešne realizovali spoločne trávenými večernými chvíľami za sprievodu gitary. Po týchto dňoch oddychu sa vrátili domov do seminára a plní spoločných zážitkov naskočili späť do víru povinností.

27. 2. - 1. 3. 2006 - Nabitý čas. Začal sa v pondelok večer rodinnou radou. Po tom, ako sa s nami podelili traja naši štvrtáci so

skúsenosťami z pastoračného ročníka stráveného v Čechách, sme sa už tešili na ďalší deň - konkrétne na Fašiangový večer, ktorý zhodou okolností na nás „ušili“ tiež naši bratia štvrtáci. Toto trochu náročnejšie „trojdnie“ sa završilo popolcovou stredou. Okrem zvyčajného programu ju obohatilo večerné stretnutie s dvoma poslancami Národnej rady SR - D. Lipšicom a M. Sabolovou.

Prvý apríl 2006 - Tento dátum si budú ešte dlho pamätať naši bratia tretiaci a štvrtáci. A nie je to žiadny vtip! V tento deň im otec arcibiskup udelil rád lektorátu (tretiaci) a akolytátu (štvrtáci).

12. 4. 2006 - Síce o dosť neskôr ako zvyčajne no predsa prichádzame domov na najväčšie sviatky v roku - Veľkú Noc.

MATÚŠ MIŠEK, JÁN KOVÁČ
FOTO: PF, LV

Vážená redakcia,

dovoľte mi - síce neskôr ale predsa - reagovať na článok, ktorý vyšiel vo vašom časopise minulý rok (Chlieb pre bezdomovcov, 1/2005). Študent Marek Haborák v ňom písal, ako ho prekvapilo správanie niektorých jeho spolužiakov, ktorí vyhadzovali suchú večeru alebo desiatu do koša. Jednalo sa prevažne o chlieb. Dost' ma zarážilo, že takýto vzťah majú aj študenti katolíckeho seminára. Veď je to dar boží! Chcem sa s Marekom podeliť o to, že aj ja som robila to isté na svojom pracovisku. Moje kolegyně tiež často horekovali, ako nevyžijú a vyhadzovali desiatu do koša. Ja som to nemohla zniesť a tak som ich potajomky z koša vyberala. Zo začiatku som ich dávala upratovačke pre ošpané a hydinu, potom jednej kolegyni pre psy, a keď tá nebola v práci, tak som to riešila ako Marek - ponúkla som ich bezdomovcom alebo vyberačom kontajnerov. Vždy som si myslela, že moje konanie je nenormálne, ale po prečítaní Marekovho článku som sa presvedčila, že bolo správne. Teraz už v tej firme nerobím, ale kolkokrát nájdem vonku na ceste nerozbalenú desiatu, čo deti zo školy vyhodia, vždy ju zdvihnem a položím na kontajner, aby si ju vyberači našli. Mrzí ma, že ľudia sa takto správajú. V súvislosti s týmto mi napadá aj jedna otázka. V hypermarketoch často vidím, ako predavačky vyhadzujú do krabíc roztrhané sáčky s cestovinami, cukrom alebo ryžou. Tieto potraviny zrejme vyhadzujú do odpadu. Nebolo by možné osloviť kompetentných a zuzitkovať tieto potraviny v charite alebo vývarovniach pre bezdomovcov? Veď tie potraviny nie sú skazené alebo po záruke! Skúste sa poinformovať. Zatiaľ veľa úspechov.

Vaša čitatelka Inga

POŽEHNANIE NOVEJ AULY

Mnohí z nás, ale aj z vás, ktorí sme boli na brigáde v seminári, si živo spomíname na prácu s lopatou a fúrikom, len aby sa pripravilo miesto pre aulu. Dnes tam stojí nová stavba, ktorú 16. februára 2006 požehnal otec arcibiskup Alojz Tkáč.

Donedávna sme si ešte nevedeli predstaviť, ako bude vyzerat' a dnes stojí priamo pred (pod) nami. A môžeme povedať, že aj my sme k tomu prispeli svojou prácou.

Aula je priestranná, má 222 miest na sedenie a 4 kabínky na tlmočenie.

Slávnosť sa začala sv. omšou, ktorú celebroval otec arcibiskup Alojz Tkáč, ktorý nás privítal slovami: „Dnes vzývame Boha o požehnanie tohto diela, sídla pravdy, ktorú treba hľadať, učiť sa ju a šíriť, aby sa všetci, ktorí tu budú vychovávať mladých ľudí, naučili správne spájať ľudskú múdrosť s evanjeliovou pravdou. Aby si tak sami zachovali pravú vieru a vedeli ju vyznávať mravmi a svojím životom.“

Požehnanie nových priestorov fakulty nasledovalo po svätej omši. Celou slávnosťou nás sprevádzal zmiešaný spevácky zbor pri Teologickej fakulte pod vedením Dr. Jána Velbackého.

Na záver v rámci akademie venovanej sv. Tomášovi Akvinskému, patrónovi teológov, odznela ešte prednáška fr. Inocenta Vladimíra Szaniszló, OP.

LADISLAV JEREMIÁS

FOTO: LV

NULTÝ ROČNÍK: JEŽIŠ „DRAFTUJE“

Kedy: 20. 1. - 22. 1. 2006

Kde: Košice,

štadión sv. Karola Boromejského

Prečo: Podte a uvidíte

Kto: Všetci Ježišom volaní

Ježiš sa obrátil a keď videl, že idú za ním, opýtal sa ich: „Čo hľadáte?“ Oni mu povedali: „Rabbi - čo v preklade znamená: Učiteľ -, kde bývaš?“ Odpovedal im: „Podte a uvidíte!“ (Jn 1, 38-39)

Šli teda, videli, kde býva a celý víkend zostali na mieste, aby sa mohli pripojiť k „zápasu hviezd“. Kto vlastne sú a odkiaľ, ako sa sem dostali, čo robili, hľadali, ako sa mali? To nám prezradí zopár z tých, ktorí tento víkend na štadióne sv. Karola s nami prežili.

Prezradím len tolko, že nultý ročník je každoročne otvorený pre každého, kto chce úprimne spoznať (aspoň na jeden víkend) život bohoslovcov z prvej ligy. Pre toho, kto hľadá svoju životnú cestu a cíti, že ho Ježiš povoláva.

Chalani sa začali schádzať v piatok večer 20. januára. Keď sa ubytovali, pripojili sa riadne k programu, stali sa po prvýkrát akoby seminaristami na jeden celý víkend. Akurát, že pre nich neplatilo samoštúdium (ach, ako by som sa rád vrátil do nultého ročníka), avšak naproti tomu sa zoznamovali so seminárom, jeho programom, životom v ňom, s jednotlivými predstavenými i predstaviteľmi Teologickej fakulty.

Niektorých chalanov som sa opýtal :

1. Čo momentálne robíš? Študuješ, pracuješ?
2. Ako si sa dozvedel o tomto stretnutí?
3. Mal si pred týmto stretnutím nejaké predstavy o našom seminári?
4. Ako na teba zapôsobil tento víkend?
5. Splnil seminár tvoje očakávania?
6. Čo sa ti najviac páčilo/nepáčilo v seminári?

1.

Študujem na VŠMU v Bratislave.

Michal (28 rokov)

Momentálne študujem na Gymnáziu sv. Moniky v Prešove. *Ján (19)*

Momentálne sedím za stolom a pijem čaj.

Teda, ešte ho nepijem, iba čakám, kým vychladne a potom si doň vyžmýkam citrón.

Inak sa snažím chodiť na SPŠE v Michalovciach, 4. ročník. Z toho vyplýva, že maturujem. *Lukáš (19)*

2.

Z internetovej stránky www.kske.sk.

Dionýz (19)

Keď som sa zdôveril duchovnému otcovi, povedal mi, že takéto niečo (nultý ročník - pozn. redakcie) existuje. *Ján (19)*

Už počas arcidiecézneho stretnutia som sa s týmto zdôveril jednej reholnej sestričke, tá mi povedala o tomto nultom ročníku. Neskôr sa do našej farnosti dostal list o potravinovej pomoci, kde bolo uvedené aj toto stretnutie. *Lukáš (18)*

3.

V minulosti som sa ho raz zúčastnil nultého ročníka, no odvtedy ubehlo mnoho rokov a veľa sa tu zmenilo. *Lukáš (18)*

Nie veľmi, vedel som, že sem chodia traja chlapci z našej farnosti, no nič bližšie, čo sa týka vstávania a programu, vedel som, že majú vychádzky. *Ján (19)*

Nemal som žiadne predstavy. Skôr som si prišiel po ďalšiu skúsenosť, ktorá mi možno niekedy v budúcnosti uľahčí rozhodovanie sa o povolání. *Michal (28)*

4.

Veľmi pozitívne. Cítim sa tu byť prijatý a hoci tu poznám iba asi desatinu zo všetkých ľudí, tak myslím, že aj tí ostatní sú v pohode. Je tu veľmi príjemná atmosféra. *Lukáš (19)*

Veľmi dobre, som rád, že som tu tento víkend mohol byť, mať spoločný program s bohoslovcami ako aj stretnutia s predstavenými. *Ján (19)*

Počúval som a pozoroval. Všetko, čo som videl a počul, si uchovám v srdci až do chvíle, kedy si budem na 100 % istý, ktorá cesta je moja. *Michal (28)*

5.

Moje očakávania boli takpovediac šedé, ale teraz obsahujú všetky farby sveta. *Lukáš (18)* Samozrejme, že splnil. Spoznal som tu nových ľudí, spôsob života seminaristov a prostredie, do ktorého by som sa rád vrátil. *Lukáš (19)*

Áno, vedel som, že tu funguje istý poriadok a ako moja spolužiačka povedala, že seminár je štýl života, to nie je obyčajná vysoká škola, ale že potrebuje celého človeka. *Dionýz (19)*

6.

Bol som príjemne prekvapený z predstavených, boli voči nám veľmi otvorení.

Dionýz (19)

Celkom dobre tu varia (tá žemľovka bola lepšia ako domáca). Úplne super sú spoločné modlitby v kaplnke. Sú tu rôznorodí ľudia, čo je tiež super. Je toho viac.

Nepáči sa mi, že o dve hodiny odchádzame.

Lukáš (19)

Na seminári je krásne to, že ľudia, ktorí sa tu zišli, majú rovnaký cieľ - smer. Tá atmosféra je taká fascinujúca a zároveň pokojná. Aj prístup jednotlivých bohoslovcov bol super. Dokázali sa s nami porozprávať o všetkom (takmer). XY

Rovnako ako pominulé roky mal našich hostov na „starost“ otec špirituál Jozef Gnip, hlavný „skaut“. Aké by to bolo, keby som sa otca Gnipa neopýtal na tohtoročný draft, živo si spomínam na ten svoj. Ach jéj, nádhera.

Otce, mohli by ste zhodnotiť nultý ročník?

Nultý ročník má v prvom rade pomôcť rozpoznať a spoznať, či to, čo v sebe cítia títo mladí chlapci, je od Boha. Lebo to Boh volá. Chlapci tu neprichádzajú podľa svojej ľubovôle, ale na základe Ježišovho volania: „Pod' za mnou“. Nultý ročník umožňuje spoznať seminár, prostredie, v ktorom seminaristi budujú svoje priateľstvo s Ježišom Kristom a tak rastú

v Jeho láske a utvrdzujú sa v povolání, ktoré dostali od Boha, dar, ktorý človeka nekonečne prevyšuje. Chlapci môžu spoznať nielen seminár ako budovu, či inštitúciu, ale hlavne môžu spoznať jeho tzv. duchovné prostredie, ktoré je základom, fundamentom života a výchovy v seminári.

Mohli by ste charakterizovať tohtoročný nultý ročník a chlapcov, ktorí tu strávili tento víkend?

Z chlapcov cítiť nadšenie, sú nadšení prostredím i životom v seminári, lebo čosi podobné vo svojom živote nezažili. Boh ich volá a človek vníma hmatateľné znaky silnej túžby žiť s Bohom, stať sa kňazom. Táto túžba ich sem privádza, Boh ich tu chce mať. Cítiť atmosféru vážneho rozhodovania, chlapci vstupujú do neznáma a je prirodzené, že majú akýsi ťažko definovateľný strach. S tým všetkým prichádzajú tu, kde sa môžu ľahšie rozhodnúť, aby mohli nastúpiť na cestu prípravy povolania. Neznáme, v tomto prípade seminár, sa stáva známejším, strach opadáva a oni vidia, že v seminári žijú normálni ľudia, ktorých charakterizuje láska k Bohu a túžba stať sa kňazom, a oni vidia, že rovnakú túžbu pociťujú aj oni.

A záverečné slovo otca špirituála Gnipa:

Kardínal Tomáš Špidlík píše: „Boh dáva dost' povolání. Povolání je dost', len nie každé povolanie sa zachytí a nie každý odpovie na povolanie kladne.“ Kňazský seminár sa snaží zachytávať povolania a umožňuje chlapcom spoznať nielen seminár, ale aj proces odohrávajúci sa v ňom a v nich, Boží proces.

VIKTOR BALTES

FOTO: PF

BOROMEO

9

Misia košických bohošov v BRATISLAVSKOM UPECE

Ahojte všetci! Chcete vedieť, čo je to UPeCe? Nech sa páči.

Naše Univerzitné pastoračné centrum (UPeCe) sv. Jozefa Frienademetza vzniklo ako prvé svojho druhu na Slovensku v roku 1997. Bola to myšlienka, ktorá vychádzala zo zvyklostí v demokratickom svete: na univerzitách sa prihliada na integrálnu formáciu mladého človeka. Samotná univerzita však na to nemá, aby ju zabezpečovala. Jej úlohou je pripraviť mladého človeka na život po stránke intelektuálnej a profesionálnej. No „múdra“ univerzita vie, že to, čo nedokáže robiť sama - a ak ide o dobrú vec - podporí iným spôsobom. Napríklad dá priestor iným,

aby sa toho ujali. Na tejto báze začala spolupráca budúceho správcu nášho UPeCe P. Milana Bubáka, SVD, kňaza misionárskej rehole verbistov, s Univerzitou Komenského. Tá dala do prenájmu priestory nevyužívanej jedálne i kuchyne, P. Milan oslovil mnohých mladých a spoločne sme si to (vdaka darcom a sponzorom) opravili a prispôbili.

Aktivít je v našom centre neúrekom a majú pomerne široký záber. Zväčša sú nábožensko-duchovného charakteru, nakoľko sme katolíckym centrom: sv. omše, spovedanie, duchovné vedenie a poradenstvo, formálne a informačné prednášky, katechézy pre dospelých, stretnutia malých skupín, adorácie, pobožnosti a mnoho, mnoho iných aktivít. Náboženské aktivity tu máva aj evanjelická mládež, nakoľko aj evanjelici sú súčasťou duchovného spektra Slovenska. Samozrejme, nezabúdame ani na iné aktivity: kultúrne, spoločenské, umelecké, športové, hudobné, zábavné, vzdelávacie, relaxačné a pod. Napríklad premietame filmy, mávame koncerty, divadlá, čajové večery. Študentom je k dispozícii knižnica, študovňa, libresso, kuchynka, hudobná miestnosť, bezplatné pripojenie sa na internet, dva klavíry, pracovňa či športové aktivity v telocvični. Pravidelne sa koná škola latino tanga, tančiarení, kickbox a takisto je možnosť zahrat

si stolný tenis i futbal alebo zahádzať si šípkami do terčov. Každoročne mávame plesy, historické bály, oslavy hodov a zábavy. Organizujeme darovanie kvapky krvi, diskusie spoločenského, kultúrneho a vzdelávacieho charakteru. Poskytujeme priestory na prezentácie, výstavy, recepcie a svadby. Organizujeme pravidelné štvrtkové upratovanie nielen nášho centra, ale aj okolia študentských internátov. Máme dokonca aktivity zamerané na pomoc nevládnym a handicapovaným ľuďom, deťom rodičov alkoholikov, mnohohodným rodinám, ba i na pomoc Slovákom v Rumunsku.

Týždenná návštevnosť nášho centra na rozličných jeho aktivitách sa pohybuje okolo tritisíc ľudí. Na svoje si prídu nielen veriaci, ale aj inoverci a neveriaci. Každý študent bez rozdielu vierovyznania si tu môže nájsť niečo, čo ho zaujme. Naše centrum je otvorené pre všetkých ľudí, ktorí prichádzajú v pokoji a dobrej vôli.

Vedenie centra má na starosti správca a jeho zástupca. Obaja sú z rehole verbistov (Spoločnosť Božieho Slova - SVD). Správcom je P. Milan Bubák, a zástupcom, vždy usmievavý P. Gašpar Habara. Okrem nich tu pôsobí na čiastočný úväzok ešte ďalší kňaz P. Stanislav Krajňák, SVD a liturgie tu slúži aj gréckokatolícky kňaz. Evanjelické Služby Božie tu mávajú dvaja evanjelickí kapláni.

Za prevádzku centra sú priamo zodpovední naši štyria koordinátori. V tomto školskom roku tu máme niečo nové. Dvaja z koordinátorov sú bohoslovci Janko a Maťo - seminaristi z Kňazského seminára sv. Karola Boromejského v Košiciach, ktorí si tu vykonávajú pastoračnú prax po treťom ročníku teologických štúdií. Ostatní dvaja koordinátori Palo a Dominik sú vysokoškolskí študenti, ktorí študujú v Bratislave. V príprave duchovných aktivít koordinátorom pomáha pastoračný asistent Števkó, ktorý je opäť z rehole verbistov. Ten si rovnako, ako dvaja koordinátori bohoslovci, vykonáva pastoračnú prax po štvrtom ročníku teologických štúdií. Koordinátorom a pastoračnému asistentovi pomáha mnoho študentov - dobrovoľníkov. Takisto sú vytvorené rôzne študentské tímy, ktoré pôsobia v rôznych oblastiach ako napríklad: počítačový, technický, webový, hudobný, spevác- ▶

ky, propagačný, knižničný, kvetinkový, liturgický, športový a animátorský.

Centrum je financované výlučne z darov. Jedným z ich zdrojov sú pravidelné nedelňé zbierky medzi študentmi a ich dobrovoľné príspevky. Nezabúdajú na nás ani bývalí študenti, ktorí sú pre nás povzbudením. Prichádzajú nám aj „injekcie“ od rôznych priaznivcov, rovnako aj od podnikateľov. V poslednom období je výrazným zdrojom aj 2%-ná daň. Toto všetko nám pomáha, ako-tak prežívať. Ročné výdavky sa totiž šplhajú takmer k jednému miliónu korún. Preto sme veľmi vďační za každú drobnú podporu a tiež za rozhodnutie určiť nám 2% svojej dane z príjmov. Pre našich darcov sú ich dary okrem pocitu, že robia dobrú vec, aj zdrojom istoty, že sa za nich modlíme.

A aká je vlastne úloha koordinátorov? Starajú o pokojný chod a údržbu nášho centra. Medzi sebou majú podelené jednotlivé služby a zodpovednosti. Tým, že píšeme tento list do Kňazského seminára sv. Karola Boromejského v Košiciach, budeme charakterizovať aj náplň práce bohoslovcov, ktorí sú pre nás obohatením.

Tým, že sú bohoslovci a študujú, aby sa stali kňazmi, majú obaja, Janko aj Maťo, na starosti duchovný program v našom centre. Spoločne vedú katechézy, kde pripravujú mladých na prijatie iniciálnych sviatostí, akou je krst, prvé sväté prijímanie a sviatosť birmovania. Raz do týždňa si má každý z nich pripraviť moderovanú adoráciu. Janko vedie celoročné stretko, kde má okolo dvanásť mladých. Spoločne sa tam modlíme, rozprávame na aktuálne témy, ktoré sa nás týkajú a ktoré nás zaujímajú, čítame spoločne Božie Slovo a potom sa spoločne zdieľame s tým, ako nás Božie Slovo zasiahlo v našom vnútri. Maťo vedie biblické stretko RENEW - OBNOVA, ktorého materiály boli prinesené na Slovensko z Ameriky. Počas týždňaávajú v kaplnke rozličné modlitby a pobožnosti: modlitby Taizé, ruženec, krížové cesty, korunka k Božiemu milosrdenstvu.

Okrem duchovných aktivít majú na starosti aj iné služby. Maťo má na starosti poštu, kvetinkový tím, financie, ekonomiku, nákupy, moderovanie akcií, knižničný tím a časopisy. Janko má na starosti prípravu sv. omší, miništrantov

a kostolníčky, propagačný tím a výrobu propagačných plagátov na rozličné akcie, prípravu a tlač UPeCe-bulletínu, ktorý vychádza každý týždeň, športové aktivity, pranie, žehlenie a dennodennú výmenu košov.

Takže ako vidíte, o robotu nie je núdza! Okrem tohoávajú štyrikrát do týždňa služby na recepcii. Nezabúdajú ani na duchovný život a svoje osobné modlitby, keď sa spoločne ráno modliaranné chvály a večer sa občas aj my s nimi pomodlíme modlitbu vešpier a kompletórium. Majú síce nabitý program, keď chodia spávať pravidelne po polnoci a neskôr, no i napriek tomu sa tu snažia byť v prvom rade pre nás. Keď ináč by to ani nerobili. Snažia sa s nami komunikovať ako mladý s mladým, byť ľudskí a chápaní. Mnohokrát sa s nimi dobre porozprávame o našich starostiach, ale aj radoostiach. O tom, čo nás trápi a čo nás teší. Majú pre nás vždy otvorené srdcia, sú ochotní a nápomocní a to si na nich veľmi vážime. Máme ich jednoducho veľmi radi. A dúfame, že aj na budúci rok nám niekoho pošlete!

S pozdravom mladí z UPeCe!

Čo dodať na záver? Obidvaja sme sa zhodli na tom, že tento pastoračný je pre nás najkrajší, najlepší, ale aj najťažší! Sme nesmierne vďační Bohu za to, že nás tu poslal. Je to naša prvá dôležitá misia predtým, než sa staneme kňazmi, ak je to Božia vôľa. Vieme, že nám bude určite smutno, keď budeme odtiaľto odchádzať a lúčiť sa s tak úžasnými mladými. Keď mnohí sa stali našimi dobrými priateľmi a kamarátmi. Verím, že nám navždy zostanú v našich srdciach ako prvé ovečky, ktoré sme mohli viesť na ceste bližšie k Bohu.

JÁN KULAN A MARTIN-MATEJ HREBÍK,
PASTORAČNÝ ROČNÍK, UPeCe BRATISLAVA
FOTO: WWW.UPC.UNIBA.SK

SVEDOMIE U VERIACEHO ČLOVEKA

Žijeme v dobe, v ktorej je človek deň čo deň konfrontovaný so svetom, s dianím okolo neho i v ňom. Náboženský život je viac-menej spoločensky postupne zatláčaný za múry kostolov, menších súkromných spoločenských skupín. Ten, kto chce skutočne prejsť svoje presvedčenie a hodnoty vyplývajúce z jeho viery, sa dostáva do konfliktu reality pracovného či verejného života. Tento konflikt sa v prvom rade bude odohrávať v jeho vnútri, no dohra bude i mimo neho. Veci týkajúce sa života viery a s ním súvisiace problémy týkajúce sa spásy boli vyhnané z miesta, ktoré im patrilo. Romano Guardini nazýva

túto dobu „spustošenou“. Hovorí, že všetko leží na ulici, že každý hovorí a počúva, píše a číta všetko a kdekoľvek. Stále častejšie sa ozývajú mnohé výroky, prostredníctvom ktorých sa jednotlivci akejkoľvek politickej či náboženskej príslušnosti, odvolávajú na vedomie a svedomie. No ak chceme diskutovať o akejkoľvek téme, musíme si vytýčiť v tomto chaose hranice a dať jasne poznať to, čo sa vždy bude požadovať od toho, kto chce duchovným veciam rozumieť.

Čo znamená pre veriaceho človeka svedomie? Svedomie je výsadou ľudskej osoby - jed-

notlivca. Patrí do duchovnej dimenzie človeka a je dušou slobody človeka. Sloboda svedomia, jej vyjadrenie, sú základnými atribútmi prejavu dôstojnosti človeka a jeho jedinečnosti.

Najjednoduchšou a tiež najvýstižnejšou definíciou svedomia, ktorú uvádza *Katechizmus Katolíckej cirkvi* odvolávajú sa na stránky Svätého písma, je: „Svedomie je záležitosťou srdca človeka, ktoré mu v pravej chvíli prikazuje robiť dobro a vyhýbať sa zlu. Posudzuje konkrétne voľby: schvaľuje tie, ktoré sú dobré a odsudzuje tie, ktoré sú zlé“ (KKC 1177). Na to, že svedomie je záležitosťou vnútra človeka, jeho jedinečným vyjadrením, poukazuje aj Druhý vatikánsky koncil. Vo svojej konštitúcii hovorí: „Svedomie je najskrytším jadrom a svätyniou človeka, kde je sám s Bohom, ktorého hlas sa ozýva v jeho vnútri“ (GS 16). Človek vo svojom

svedomí nielen odpovedá na rôzne otázky a vykonáva rozhodnutia, ale to všetko koná v intímnom dialógu s Bohom. Otázke svedomia sa na mnohých miestach počas svojho pontifikátu venoval aj Ján Pavol II. Svedomie označuje ako „hlas Boží“, „druh morálnej citlivosti, ktorý nám umožňuje rozoznávať, čo je dobré a čo zlé; toto akoby vnútorné oko, akýsi duchovný zrak schopný viesť naše kroky po ceste dobra“, ďalej svedomie je „základom vnútornej dôstojnosti človeka“, „Božím hlásateľom i poslom“, „srdce osoby“, „jediným svedkom, čo sa deje v srdci človeka“, „svedectvom samého Boha, ktorého hlas i úsudok prenikajú do vnútra človeka, až ku koreňom jeho duše“.

Romano Guardini vo svojej knihe *Dobro, svedomie a sústredovanie* charakterizuje svedomie ako „orgán, ktorým odpovedám na dobro, o ktorom viem, že existuje. Je s ním spo-

jené všetko, čo v živote mám. Orgán, ktorým môžem uchopiť význam a zvláštnu podobu dobra v určitej situácii. Jeho prostredníctvom si uvedomujem, čo je dobré teraz a tu“. Človek sa svedomím otvára smerom k večnosti a zároveň je obrátený aj do času, do každodenného diania. Svedomie je zároveň poslušnosť a tvorba niečoho nového, porozumenie a rozhodnutie, výzva uznávať, prijímať a uskutočňovať dobro v stále novo utvárajúcej sa situácii. Pre rozšírenie nášho pohľadu na svedomie uvedieme definíciu rakúskeho neurológa a psychiatra Viktora Frankla, ktorý hovorí že „svedomie je intuitívna schopnosť vycítiť jedinečný zmysel, ktorý vedie človeka pri riešení životných problémov, je hlasom transcendentie“.

S tým, s čím sa človek často v praxi stretáva, je rozdielnosť vnímania svedomia u veriaceho a neveriaceho človeka. Rozdielnosť sa

prejavuje predovšetkým v určení pôvodu svedomia. Neveriaci človek nechápe transcenciu svedomia, má svedomie, ale nepýta sa odkiaľ a má zodpovednosť, len sa nepýta, pred kým je zodpovedný. Zákon, ktorý v sebe veriaci človek objavuje, vpísal sám Boh už pri stvoriteľskom

akte. Jednoducho dobro, pre ktoré sa vo svedomí rozhodujeme, je sám Boh, ako najvyššie Dobro. Ide o všeobecné, objektívne platné dobro (prijímajúc, že človek je stvorený na obraz boží). Pôvod svedomia i zodpovednosť veriaci človek smeruje k Bohu - transcendentnu.

Páter Milan Bubák svedomie v jednom článku charakterizuje ako „postupne vyvinutú schopnosť počuť naliehavé potreby ozývajúce sa okolo nás, uvedomovať si hranice svojej zodpovednosti a na všetky tieto potreby vhodne reagovať“. Človek je schopný správne si vybrať dobro a odmietnuť zlo len vtedy, ak má správne usporiadaný a osvojený hodnotový systém, ktorý vychádza z náboženských a kultúrnych hodnôt, ktorým nás učia rodičia a učitelia počas rokov našej formácie. Ak sme presvedčení, že dobro ako Dobro alebo dobro ako zdravé jadro našej výchovy

či formácie v nás existuje, tak takému svedomiu môžeme dôverovať. Prejavy svedomia väčšinou popisujeme ako hlas v našom vnútri. Hlas, ktorý nalieha na skutok, varuje pred skutkom i upozorňuje na pád. P. Bubák hovorí: „Svedomie je hlasom, teda tým, čo hovorí. Avšak je aj tým, čo počúva. Náš vnútorný hlas sa stane autentickým a zrelým iba vtedy, keď dobre načúva: načúva potrebám spoločnosti, požiadavkám cirkvi, nádejam nášho bezprostredného spoločenstva, ranám nášho vlastného srdca“.

Sloboda svedomia človeka je jednou zo základných ľudských slobôd a práv. Všetci zákon slobody svedomia musíme rešpektovať. Musíme rešpektovať tých, ktorým svedomie hovorí niečo iné ako nám (ide o problém hod-

notového usporiadania, odlišnosť náboženstva a pod.), ale zároveň máme právo žiadať uplatniť a rešpektovať vlastné svedomie. Druhý Vatikánsky koncil o náboženskej slobode, s ktorou je spätá aj sloboda svedomia, píše: „*pozostáva v tom, že všetci ľudia musia byť chránení pred donucovaním zo strany jednotlivcov alebo spoločenských skupín a vôbec akejkoľvek ľudskej moci tak, aby v náboženskej oblasti nik nebol nútený konať proti svojmu svedomiu a nikomu sa nebránilo konať podľa vlastného svedomia súkromne i verejne, tak jednotlivco, ako aj v spoločenstve s inými, v patričných medziach*“ (DH 2).

Problém zadefinovania svedomia je veľmi obširnou témou, ktorou sa zaoberajú nielen teológovia, filozofi, no tiež

psychológovia, sociológovia, ba aj politici. Na svedomie by sme mohli pozeráť z rôznych strán, mohli by sme ho zatriediť do jednotlivých skupín, druhov, z pohľadu morálky i psychológie. Majme však na zreteli, že so slobodou človek preberá aj zodpovednosť za svoje rozhodnutie. Sloboda sa dá uplatňovať len spolu so zodpovednosťou, a to pre veriaceho i neveriaceho.

JURAJ SABADOS

ILUSTRAČNÉ FOTO:

INTERNET, MI

Ako sa učí učiť o svedomí

Sme študenti piateho ročníka katolíckej teológie a na hodinách katechetiky sa hráme na ôsmakov základnej školy. A jeden z nás, zakaždým niekto iný, sa hrá na učiteľa náboženstva. Príde do triedy, žiaci sa postaví, pomodlíme sa spolu, zapíše neprítomných do triednej knihy a pustí sa do katechézy. Katechétka - sr. Františka - sa svojej roly zhostila nekompromisne. Rozdala nám kamienky, vzápätí sme si ich šupli do ponožiek do topánok, vytvorili sme hada a krúžili sme (tváriac sa, že nekrivkame, že nás nič netlačí) okolo lavíc, rozdelili sme sa na dve skupinky, najprv skákala jedna (tváriac sa, že nikoho nič netlačí) a druhá ju pozorovala, potom si úlohy vymenili. Zabavili sme sa, usadili a nemali sme potuchy, kam tým vyučujúca mieri.

„Čo nás môže tlačíť?“ spýtala sa a odpoveď bola blesková: „Svedomie!“ Až vtedy sme sa dozvedeli, že ôsmacká učebnica ako štvrtú tému predpisuje práve to. Ani sme si poriadne nevydýchli, a dostali sme ďalší pokyn. „Dokončite vetu: Svedomie je ako...“ Bezmyšlienkovite sme sypali odpovede a zapisovali ich na tabuľu. Tu sú: „...kamienok v topánke, ktorý sa tvárim, že ma netlačí.“ „...more - raz pokojné, raz rozbúrené.“ „...maják.“ „...svedectvo mojej duše.“ „...kompas, ktorý udáva smer cesty.“ „...hlas, ktorý vo mne kričí.“ „...blcha, ktorá občas štípe.“ „...rušiteľ môjho pohodlia.“ „...sopka, ktorá ma zaplavuje výčtkami po spáchaní niečoho zlého.“ „...vnútorný poradca v človeku, ktorý ho chráni, aby nestúpil vedľa a ktorý ho pobáda, aby si všimol človeka.“

Jednu definíciu ponúkla aj katechétka: „Svedomie je Boží hlas v našom vnútri, ktorý nám radí, aby sme žili podľa Božích príkazov.“ Krátko nás - ôsmakov - poučila o tom, čo

svedomie vlastne je, a o tom, ako je potrebné ho formovať. Nezabudla ani na Sväté písmo, veď robiť katechézu bez jeho pomoci by bolo proti svedomiu nás všetkých: „Lebo keby nám srdce niečo vyčítalo, Boh je väčší ako naše srdce a vie všetko. Milovaní, ak nám srdce nič nevyčíta, máme dôveru k Bohu a dostaneme od neho všetko, o čo len budeme prosiť, lebo zachovávame jeho prikázania a robíme, čo sa jemu páči.“ (1 Jn 3, 20 - 21)

Keď preskočím niekoľko drobných detailov, dostaneme sa k pesničke, do ktorej sme sa započúvali s požiadavkou, aby sme si predstavili, že nám ju spieva práve naše svedomie. Pieseň nám nebola neznáma. Rádiový hit v prevedení slovenských aspirantov na superhviezdy s textom od Daniela Heviera splnil svoj účel viac, než by sme čakali - „So mnou vždy môžeš rátať... Ísť môžeš iba s niekým, kto pozná všetky tvoje hriechy...“

A tak sa hodina dostala do svojho konca. Pomodlili sme sa a pred rozpustením

SMRTNÁ NEDEĽA

sme od sestričky dostali papierik s názormi veľkých na našu tému. Vyberám: „Svedomie sa nazýva opravár a vychovávateľ duše, príkaz rozumu.“ (sv. Tomáš Akvinský) „Konflikty svedomia v skutočnosti neexistujú, pretože to, čo človeku hovorí svedomie, je jednoznačné.“ (V. E. Frankl) „Nemôžem a nechcem pristihnúť svoje svedomie tak, aby vyhovovalo tohoročnej móde.“ (L. Hellmanová) „Svedomie človeka je Božia myšlienka.“ (V. Hugo) „Čisté svedomie poskytuje veľkú dôveru v Boha.“ (Kempenský) „Jeho svedomie bolo čisté. Nikdy ho nepoužíval.“ (S. J. Lec) „Zlé oko a zlé svedomie nestrpí svetlo.“ (ľudová múdrosť) „Svedomie je vnútorný hlas, ktorý nás upozorňuje, že sa niekto díva.“ (H. Mencken) „Čo ti to pomôže nemať svedka? Ved' máš svedomie!“ (Seneca) „Hlas svedomia je taký tichý, že je ľahké potlačiť ho, no zároveň je taký pravdivý, že je nemožné, aby nás pomýlil.“ (madam de Stael)

Po skončení ôsmackej hodiny piatacká ešte pokračovala. Za katedru predstúpila skutočná vyučujúca, ktorá celú hodinu z kútika pozorovala a robila si poznámky - sr. Ulrika. Zhodnotila klady a zápory učiaceho sa vyučovania a my sme sa naučili, že učiť sa treba naozaj učiť - o každej téme a o svedomí zvlášť.

PETER FOGAŠ

ILUSTRACNÉ FOTO: INTERNET

Odišiel si
NEVEDNO KAM
OSTAL LEN KRÍŽ
pod NÍM JA
SÁM

ZAHALILI ŤA VRAJ
VRAVIA ŽE SI TAM
Odišiel si
VERIA
v klam.

Nikto NA KRÍŽI
Odišiel si
nikto pod NÍM
BREMENO pochyb
odním

Tvoja vôľa
budže
Odišiel si
AJ JA Z BLATA
do kaluže

Odišiel si
VRÁTIŠ SA
Tvoja vôľa
AMEN
STANE SA

Dalibor Ondrej

ČLOVEK A JEHO „TIEN“

Často sa stretávame s týmto pojmom, ktorý je prezentovaný rôznymi spôsobmi. Medzi nimi môže byť aj pohľad, ktorý niekedy zohráva dôležitú úlohu v živote - človek a jeho úloha vo svete, vzťahy, komunikácia, konkrétne situácie, ktoré treba riešiť - toto všetko vytvára okolo človeka „tieň“, ktorý ho niekedy dokáže zabarikádovať, urobiť z neho zastrašeného samotára, hlavne vo vnútri.

Ako sa to môže stať? Jednoducho. Človek sa stretáva s rôznymi situáciami a svet mu ponúka kopu riešení v hocijakej kapitole života, napríklad: ako sa stať úspešným, neberúc ohľad na životnú situáciu; ako čo najskôr vybudovať svoju kariéru.

Pri tomto fenoméne často dôjde k tomu, že človek preplnený informáciami, ktoré popisujú spôsob ako sa k tomu dopracovať, sa dostáva do stavu určitej rezignácie, pretože buď na to nemá dostatočné podmienky, alebo ak áno, tak koná už na základe akéhosi automatického princípu bez pozastavenia sa nad tým, či je to dobre alebo zlé. Takto v určitých momentoch života nie je schopný zaujať stano-

visko voči veci, tak ako to on cíti, ale nechá sa ovplyvniť masou. Často tam je deficit vlastných skúseností, väčšina bola prevzatá od iných, ktorí ponúkli človeku konkrétne riešenie pre situáciu, ale nie také riešenie, ktoré by vytváralo v človeku určitú harmóniu, zmysel života.

Tu sa vytvára - mohli by sme povedať - syndróm vlastného „tieňa“, v ktorom sa človek, aby sa vyhol svojim nedostatkom, snaží zabudnúť na svoju históriu (neúspešné pokusy pri realizovaní nejakého plánu, zosmiešnenie kamarátmi, kolegami alebo kolektívom, v ktorom sa pohybuje, zlé zážitky z detského obdobia) a rýchlo sa chce adaptovať na aktuálny trend a tým zabudnúť na vlastnú originalitu. Keď by sme okrajovo siahli aj do oblasti psychologickéj a medicínskej na základe napätia, boja zo životnými situáciami, často sa tu môžu vyskytnúť veľké neregularity v biologickom živote človeka. My si však položíme otázku: Ako je to možné - nič mu nebolo a zrazu je na hranici svojho pozemského života (nádor, rakovina) alebo náhle sa jeho život skončil (infarkt)? Je to výsledok konfliktu s ne-

jakou neúspešnou situáciou, ktorá človeka poznačila, od ktorej sa nedokázal odosobniť a k tomu sa pridali ešte ďalšie podobné, až to bolo neznesiteľné pre organizmus? Vzniká tu aj iná otázka: Ako správne budovať svoju originalnosť a predísť takýmto situáciám? Život má viac oblastí, v ktorých človek vyvíja svoju činnosť a ktoré robia z neho jednu integrálnu osobu. Zároveň vieme, že jedným z fundamentov, na ktorých sa stavia, je komunikácia a komunikačné prostriedky. Ak sledujeme jav komunikácie, veľmi rýchlo dospejeme k tomu, že aká je moja komunikačná schopnosť, také sú potom aj moje vedomosti o sebe samom a o svete, v ktorom sa ako jedinec pohybujem.

Veľmi nebezpečné je v komunikácií používanie pojmov a hazardovanie s nimi. Tento problém nám často bráni v tom, aby sme poznali skutočnú realitu určitej situácie, hodnôt alebo plánov v spoločnosti, ale aj individuálnych. Terajší pápež Benedikt XVI. vo svojej knihe Európa poukazuje na túto problematiku týkajúcu sa chápania pojmov. Spomína tri pojmy, ktoré sú od seba odlišné

a takisto ich opis v súčasnej dobe nie je ten najsprávnejší. Hovorí o pokroku, vede a slobode a poukazuje na ich nesprávne chápanie. Používa tu asimiláciu týkajúcu pravdivosti a chápania slov, že sú to zmytologizované pojmy. Jeho pohľad na pokrok: „*Pokrok je odjakživa mýtickým slovom, ktoré sa nastoľuje ako norma politického a všeobecne ľudského konania a javí sa ako jeho najvyššia morálna kvalifikácia.* Podľa akých kritérií?

Tu vzniká problém, predovšetkým však musí byť jasné, že pokrok sa prejavuje vo vzťahu človeka k materiálnemu svetu, ale ako taký nevytvára - ako učil marxizmus a liberalizmus - nového človeka, novú spoločnosť. Človek ako človek ostáva rovnaký v primitívnych podmienkach, ako aj v podmienkach technicky vyspelých a jeho úroveň sa nezvyšuje jednoducho len preto, že sa naučil používať lepšie vyvinuté nástroje. Ľudské bytie sa v každom človeku začína odznova. Preto nemôže existovať definitívne nová, pokroková zdravá spoločnosť, lebo táto by predpokladala koniec slobody.

Keďže človek zostáva stále slobodný, začína odznova v každej generácii.“ Podobne rozoberá ďalej nasledovné dva pojmy a vyzýva k zamysleniu sa nad nimi a k tomu, aby sa im pripísala skutočne reálna a nie mytologická definícia.

Z toho nám vyplýva, že je potrebné mať o sebe a o svete správnu informovanosť, ktorá nám pomáha triediť informácie a pomocou ktorej sa zároveň vyhneme problému

vlastného „tieňa“ - strachu a dokážeme budovať pravú osobnú originalnosť na základe svojej minulosti cez prítomnosť do budúcnosti.

ANTON MERCSAK

ILUSTRACNÉ FOTO: MI

ČO AK MI NEBESKÝ BANKOMAT UKÁŽE, ŽE SOM HALIER V MÍNUSE?

Daniel J. Lasker je profesorom na Blechnerovej katedre pre židovské hodnoty Negevskej Univerzity Ben-Guriona v Beer Sheva v Izraeli, ktorá sa usiluje o kritický a objektívny prístup v štúdiu židovstva. Prednáša stredovekú židovskú filozofiu na Goldstein-Gorenovom oddelení pre židovské myslenie. Je autorom štyroch kníh a vyše stovky článkov na témy židovská filozofia a teológia a židovsko-kresťanský dialóg. Vo februári navštívil Košice a predniesol štyri prednášky na pôde Teologickej fakulty KU a Právnickej fakulty UPJŠ.

Čo vás na Slovensko priviedlo?

Na Slovensku je dlhá židovská tradícia, ktorá bola zničená fyzicky nacistami a duchovne komunizmom. Pani Mičaninová a košický rabín Steiner vyvíjajú úsilie o zachovanie a obnovenie tejto židovskej tradície. Preto ma pani Mičaninová pozvala. Projekt podporilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky a Ministerstvo zahraničných vecí Izraela, a tak som prišiel. Dúfal som, že témy, ktoré som pripravil, môžu byť pre tunaj-

ších ľudí zaujímavé a takisto, že to môže byť obohacujúca skúsenosť aj pre mňa.

Prednášate na univerzite. Aké témy zaujímajú vašich študentov?

Ich hlavné záujmy sú - ako spraviť skúšku, dosiahnuť titul... (smiech) Študenti hľadajú múdrosť v náboženských zdrojoch. Medzi židovským náboženstvom a štátom existuje veľká dichotómia. Niektorí z našich študentov pochádzajú z náboženského prostredia a nie sú otvorení pre kritickú analýzu. Iní pochádzajú zo sekulárneho prostredia a majú len chabé znalosti o náboženstve. Moja práca spočíva v tom, aby som im pomohol nájsť náboženské pramene a tým z náboženského prostredia kriticky ich hodnotiť. Nehovorím im, že v toto musia veriť a tamto nesmú. Skôr poukazujem na problémy, ktoré sú a na argumenty, ktoré je potrebné kriticky posudzovať.

Nie je židovstvo príliš uzavretým náboženstvom?

Súhlasím s tým, že vo veľkej miere je nasmerované do seba. Je to pochopiteľné, pretože židovské autority nechce-

li, aby sa ľudia pozerali na iné náboženstvá. Ľudia mali susedov, ktorí mali iné vierovyznanie a možno sa mali lepšie ako oni. A ak by sa na ich vieru pozerali hlbšie, možno by tam našli niečo pozitívne, čo by ich oslovilo, preto sa to skôr zakazovalo. Napriek tomu svojim študentom hovorím, že je dôležité čítať aj napríklad Nový zákon (niektorí ho nebudú čítať z náboženských dôvodov), ale oni mnohokrát dobre nepoznajú ani Starý zákon, preto nemám veľké očakávania. Menšiny vo všeobecnosti majú tendenciu byť uzavreté a neschopné otvoriť sa širšiemu obzoru. Ďalším faktom je, že židovstvo nie je misionárske náboženstvo. V kresťanstve je zase prítomný postoj, že každý by mal poznať kresťanstvo. Židia nepoznajú ideu, že každý by sa mal učiť ich náboženstvu. Keď niekto chce, tak je to fajn, nebráňime mu.

Prečo je to tak? Ak Židia veria, že ich náboženstvo je pravé, prečo necítia potrebu

potrebujú Ježiša, aby sa dostali k Otcovi, ale keďže Židia začali svoj vzťah priamo s Otcom, kresťanstvo nepotrebujú. Ďalšia odpoveď na úspech kresťanstva môže byť, že ono v podstate sľubuje tie isté odmeny za nižšiu cenu. V časoch, kedy ešte židovstvo bolo misionárske a farizeji chodili po svete a rozširovali vieru, žiadali od poslucháčov obriezku a ďalšie veci. Ich odpoveď bola väčšinou „nie“. Potom prišiel Pavol a začal im sľubovať rovnaké odmeny, ale bez obriezky, bez toho, aby sa museli vzdať svojho obľúbeného jedla a niektorých sexuálnych praktík. Práve preto niektorí zastávajú názor, že kresťanstvo je tak úspešné preto, lebo napodobňuje židovstvo, ale za nižšiu cenu.

Áno, ale Pavol vyžadoval aj iné veci...

Svojim študentom často opakujem, že z nejakého dôvodu si ľudia nemyslia, že náboženstvo by malo byť ľahké. Tomáš Akvinský sa vo svojej Sume dokonca pýta: Čo je ťažšie - byť kresťanom alebo Židom? Hovorí, že kresťanom, lebo kresťanstvo vyžaduje vieru, kontrolu duše a podobne, kým židovstvo je obmedzené len na vonkajšie úkony. Rovnako je to u reformovaných židov. Tí povedia ortodoxným, že vy máte knihu, ktorá vám zakaždým povie čo robiť, ale my na to musíme prísť sami. Takže z nejakého dôvodu si ľudia myslia, že čím ťaž-

širovať ho aj medzi tými, ktorí ho nepoznajú?

Keď má môj priateľ ťažkú chorobu a ja mám na ňu liek, mojou povinnosťou je mu ho dať. Bolo by z mojej strany nemorálne mu o tomto lieku nepovedať. Lenže my nehovoríme, že tí ostatní sú chorí. Veríme, že Boh uzavrel zmluvu s Izraelom a zmluva so zvyškom ľudstva je Noemovou zmluvou, ktorá má svoje pravidlá. Skutky apoštolov 15, 20 vymenúvajú, čo majú robiť pohanovia, aby sa stali kresťanmi. Tieto požiadavky sú veľmi podobné s tými, ktoré sú kladené na pohanov podľa židovstva. Ide o sedem zákonov, ktoré majú robiť Noemove deti podľa knihy Genezis. Boh dal iné - hoci podobné - pravidlá pre každého. Pre nežidov je to tých sedem zákonov. Odmena môže byť rovnaká, tak pre Židov ako aj pre nežidov. Keďže si

myslíme, že naši nežidovskí priatelia nie sú chorí, nepotrebujeme sa pokúšať liečiť ich.

Kto je pre vás Ježiš, keďže ho neprijímate ako Mesiáša? Je len prorok, ako hovoríte, ale čo potom s tou veľkou komunitou kresťanov vo svete, s úspechom, ktorý Ježiš mal a vplyvom kresťanstva na svet a jeho dejiny?

Jeden zo židovských pohľadov je, že kresťanstvo a islam hrajú svoju rolu v histórii príchodu pravého Mesiáša, aby ľudia o ňom mali nejaký pojem a potom mohli spoznať pravého Mesiáša. Iní nasledujú tvrdenie nemeckého židovského filozofa zo začiatku 20. storočia, ktorý hovorí, že kresťanstvo je pravé náboženstvo pre pohanov. Zakladá to na tvrdení Nového zákona: „Nik nepríde k Otcovi, iba cez mňa.“ Teda pohanovia

šie náboženstvo, tým je viac pravé. Avšak židovský pohľad na kresťanstvo je práve ten, že ponúka tú istú odmenu bez spomínaných vonkajších obmedzení.

Keď rozprávame o týchto zákonoch a obmedzeniach, mnohých napadne obraz Žida ako človeka, ktorý verí, že stačí zachovávať 613 prikázaní a všetko je v poriadku. Sú všetci Židia takí alebo len niektorí?

Po prvé, veľmi veľa Židov už mnoho z týchto prikázaní nedodržuje. Po druhé, mnohé z nich, ako sú napríklad prikázania o prinášaní obiet, už ani nie je možné dodržiavať. Ak by ste sa opýtali tradicionalistického Žida „čo treba robiť, aby som získal večný život?“ odpovedal by „zachovávať prikázania najlepšie ako sa len dá“. V židovstve je prítomný názor, že prikázania získavajú zásluhy. Mišna z druhého storočia hovorí, že Boh chcel dať Izraelu svoju spravodlivosť a preto mu dal mnoho prikázaní. Boh tak urobil Tóru dokonalou. Niektorí veria, že toto bolo napísané práve proti Pavlovi, ktorý naopak tvrdí, že Zákon bol daný, aby nás usvedčil. Mišna však hovorí, že Zákon bol daný, aby nám získal odmenu. A ako získame túto odmenu? Tak, že budeme zachovávať prikázania.

V tejto súvislosti použijem pre svojich študentov príklad s bankomatom. Keď človek zomrie, príde k ne-

beskému bankomatu, vloží dnu svoju kartu života a ak bankomat ukáže pozitívny zostatok, je to super, človek ide do neba. Ak ukáže negatívny zostatok, ktorý je v izraelskom bankovníctve možný, tak nasleduje večný trest. Jeden študent sa sťažoval, že to nie je fér, lebo človek, ktorý je jeden halier v pluse, dostane večnú odmenu, a ten, čo je jeden halier v mínuse, dostane večný trest. Odpovedal som, že ten by bol pravdepodobne „zaokrúhlený“ do večnej odmeny. Otázka potom znie: Kolko ešte môžeme zaokrúhliť? Sto korún? A čo s tým, kto má 101 korún v mínuse? (smiech) Nie všetci Židia zastávajú tento názor, ale v židovstve je prítomné presvedčenie, že zachovávanie prikázaní prináša odmenu a nezachovávanie trest. Maimonides hovorí, že človek by sa mal každý deň pozrieť na tento svoj „účet“ a zhodnotiť ho. Takže cesta k spásu je cez osobné skutky. V kresťanstve Augustín síce hovorí, že človek sa nemôže zachrániť vlastnými silami, ale Židia veria, že áno. Boh by nedal prikázania, ak by ich nebolo možné zachovávať.

Jednu zo svojich prednášok ste venovali téme holokaustu. Ako židovskí myslitelia odpovedajú na otázky typu: Aký je to Boh, ktorý dovolil, aby jeho vyvolený ľud bol odsúdený na úplné zničenie?

Neexistuje jediná správna odpoveď. Niektorí hovoria, že hoci tento pokus vyhubiť židovský národ tu bol, predsa nebol úspešný a práve v tom vidia Boží zásah. Boh ho dovolil len po istú hranicu. Sú ďalší, ktorí berú na zodpovednosť Boha. V tomto prípade je treba odpovedať na otázku, nie prečo to Boh dovolil, ale prečo to spôsobil. Odpoveď, že to bolo pre dobro židovského národa, niektorí berú ako uspokojujúcu a iní naopak ako urážajúcu. Ako príklad sa používa operácia - aj keď vieme, že je pre pacienta dobrom, môže sa zdať, že ho lekári mučia. Iní hovoria, že je to neprípustné. Veď ak by lekár vedel, ako pomôcť pacientovi bez operácie, isto by to urobil. A hoci lekár má obmedzenia, nie je vševiediacim, všemohúcim a tým, čo chce len dobro. Na druhej strane, Boh práve takým je. Preto ak nepripustíme, že to bolo niečo dobré, táto analógia nefunguje. Na tvrdenie, že to bolo nevyhnutné, Židia namietajú rovnako ako v prípade spásy cez vtelenie. Niektorí totiž povedia, že na to, aby Boh vykúpil človeka, sa musel vteliť a obetovať ako bohočlovek. Židia povedia: Čože? Chcete povedať, že Boh má obmedzenia? Čiže, rovnako ako sa namieta voči tvrdeniu, že Boh to musel takto urobiť, ak chcel spasiť ľudí, rovnako Židia namietajú proti tejto teológii holokaustu, ktorá hovorí, že Boh to musel uro-

biť. Napokon, sú aj takí Židia, ktorí povedia „nevieme“, ďalší „Boh neexistuje“, a iní zas, že je to príležitosť, aby sme sa snažili byť lepšími a nesnažili sa to vysvetliť, ako to bolo v prípade Jób. Ďalšie vysvetlenie, ktoré nie je tak často počuť, ale ktorému - myslím si - stále niektorí kresťania veria, je, že to bol len ďalší trest za ukrižovanie, čo samozrejme katolícka teológia odsudzuje.

Ak sa smiem spýtať - cítia Židia ešte aj dnes hnev voči Nemeckému národu?

Áno, istotne.

Je možné, aby v budúcnosti Izraelský premiér alebo iný verejný politický či náboženský predstaviteľ urobil niečo ako verejný akt odpustenia Nemcom?

Pre kresťanov je koncept odpustenia veľmi dôležitý. No Židia povedia: My nie sme tí, ktorí môžu odpustiť. Odpustiť musia ľudia, ktorých sa to týka, teda zavraždení - a tí už nemôžu. Môžem sa pokúsiť odpustiť za svojich príbuzných, ale oni by možno nechceli. Židia ešte stále nemôžu zabudnúť na to, čo spravil Amalek, keď vyšli z Egypta a to bolo tritisíc rokov dozadu. Ďalej sme mali

nepriateľstvá s Babylončanmi, Rimanmi, španielska expanzia... V istom zmysle máme dlhú históriu plnú utrpenia a niekedy máme dlhú pamäť. Ja osobne môžem odpustiť a povedať, že chceme mať vzťahy s Nemcami, ale sú Židia, čo do Nemecka nepôjdu alebo nebudú kupovať nemecké výrobky. Verejne odpustiť v mene niekoho iného je veľmi ťažké. Niektorí môžu požiadať o odpustenie, ale my nie sme tí praví, ktorí môžu toto odpustenie dať.

Nedávno sa v novinách objavili články o Davidovi Irvingovi. Čo hovoríte o tomto „historikovi“, ktorý tvrdí, že holokaust sa v skutočnosti nikdy neodohral?

Nechápem tých, ktorí popierajú holokaust. Na jednej strane tvrdia, že sa nikdy

nestal, na strane druhej, že sa stať mal. S týmto problémom sa v súčasnosti úzko spája problematika slobody prejavu v spojitosti s karikatúrami namierenými proti islamu. Islam má veľmi ťažké srdce na kresťanstvo, čo sa spája s udalosťami od križiackych výprav až podnes. Dnešná situácia v Iraku tomu vôbec neprispieva. Jednou z vecí, ktoré George Bush nechápe, je história. Americké vojská, ktoré Iračania vnímajú ako kresťanské, nikdy nebudú prijaté ako osloboditeľské, aj keby neviem ako nenávideli Saddama Huseina. V prípade karikatúr sa kresťanská Európa obraňuje práve slobodou prejavu, no na druhej strane človek, ktorý tvrdí, že holokaust neexistoval, túto slobodu nemá a pošlú ho do väzenia. Je to veľký problém. ►

V súčasnosti je svet rozdelený na dve časti - východnú moslimskú a západnú kresťanskú. Na ktorej strane sú Židia?

To je dobrá otázka. Fyzicky sme v moslimskom svete, ale v intelektuálnom a duchovnom zmysle máme bližšie k západnému, hoci ten je viac sekulárny než náboženský. Ponúknem ďalší príklad k problematike slobody prejavu a urážania druhých: Pred niekoľkými rokmi v izraelskom meste Hajfa bola zorganizovaná umelecká výstava, ktorá spočívala v tom, že na kríži visela nahá živá žena a ľudia do nej mohli hádzať farbu alebo čokoľvek iné. V Hajfe žije istá skupina arabských kresťanov, ktorí vystúpili proti tejto výstave a jej organizátori ju hneď zrušili. Organizátori teda predpokladali, že výsta-

va môže urážať nábožných Židov, ale to nikoho nezaujímal. Ale keďže urážala kresťanov, bola hneď zrušená. Je tu otázka, ktoré skupiny môžeme urážať a ktoré nie. Čo sa týka moslimského sveta, ten je niekedy zneužívaný skazenými politickými režimami ako aj v prípade ľudí, ktorí sa vyhrážajú a pritom nikdy tie karikatúry nevideli. Toto je v skutočnosti vnútorný problém islamu. Hoci západní predstavitelia, a najmä Bush, povedia, že toto nie je pravý islam, že ten nie je netolerantný, nič to neznamená. Toto musia povedať moslimovia sami. A hoci aj *New York Times* napísal, že sám moslimský svet je rozdelený reakciou na tie karikatúry, nezdá sa mi, že to je pravda. Vzbury sú skôr len „zbožným“ priáním hŕstky moslimov.

Zdá sa, že moslimovia príliš stotožňujú západ s kresťanstvom. A to až tak neplatí...

Áno, moslimovia takto nerozmýšľajú. V európskych mestách je stále dominantnou stavbou kostol, mnoho ľudí nosí kríž, aj keď nie sú veriacimi. Moslimovia nevedia, že napríklad v danej oblasti je len desať percent praktizujúcich veriacich.

Aká je vaša skúsenosť, čo sa týka vzťahov bežných ľudí, či už Židov, kresťanov alebo moslimov medzi sebou?

Nemám až tak veľa skúseností. V mnohých západných krajinách existuje židovsko-moslimsko-kresťanský dialóg, čo súvisí s tým, že mnoho moslimov sa v týchto krajinách inkulturovalo a sú viac otvorení pre iné názory. Už nie sú tak uzavretí, ako

tomu je v islamských krajinách, kde je kresťanská populácia veľmi malá a nemá veľa slobody. Keď sa pozrieme na Izrael, tak sa pýtame, prečo kresťanské authority nehovoria o tom, ako sa zaobchádza s kresťanmi napríklad v Sudáne alebo v Svätej zemi, kde sú kresťania menšinou. Náš názor je, že západné kresťanstvo sa bojí o tom

hovoriť, aby tým nepohoršilo svojim krajinám. Dialóg je poväčšine iniciatívou slabého, lebo silný si myslí, že to nepotrebuje. Z tohto pohľadu vnímajú Židia kresťanov. Keď bolo kresťanstvo silné, nikto nerozprával o náboženskej slobode, o „staršom bratovi“. Keď kresťanstvo slabne, zrazu chcú kresťania viesť dialóg. To isté platí o moslimoch. Aj keď sa možno cítia prenasledovaní, zároveň sa cítia aj vnútorne silní a nemajú pocit, že by mali viesť dialóg.

Ako vnímate vyhrážky zo strany Hamasu či Iránskeho prezidenta, že Izrael treba vymazať z mapy sveta? Nepodobá sa to myšlienke holokaustu?

Určite áno. Niektorí hovoria, že nikto nebral Hitlera vážne a to bola chyba. Otázka znie: Čo treba robiť? Ako rozumne reagovať? Neviem. Myslím si, že Hamas nie je až taký problém, ako sa zdá. Izraelčanom sa nedá jednoducho nadiktovať, aby zmenili svoje náboženstvo. Na druhej strane, jednoducho povedať, že islam by nemal ovládať svet, tiež nebude veľmi presvedčivé. Paralela s holokaustom je v tom, že vtedy sme nemali vlastnú krajinu, armádu, neboli sme silní, nikto nám neprišiel na pomoc. Aj keď už Nemci jasne strácali víťazstvo, jediné, na čo vedeli stále myslieť, bolo ako zabiť ešte čo najviac Židov. Ostatné národy sa len nečinne prizerali.

Ak sa Nemci chceli uistiť, že ich vlaky nebudú napadnuté, spravili ich tak, aby vyzerali ako vlaky do koncentračných táborov, pretože tie nikdy neboli napadnuté. Rovnako ani koncentračné tábory. Aj preto Izrael cíti, že je dôležité mať silnú armádu, nebyť na nikom závislý, mať silný zbrojársky priemysel. A keď predávame zbrane krajinám, ktoré nie sú veľmi v poriadku, sme napomínaní krajinami, ktoré tento problém nemajú a ktoré nás pred šesťdesiatimi-sedemdesiatimi rokmi nechali, aby nás zabíjali. To je veľmi ťažké pre Izraelčanov.

Ako vnímate vzťah Izraela so Spojenými štátmi? Američania silne podporujú Izrael...

Spojené štáty podporujú Izrael okrem iného aj kvôli americkým záujmom. A americké záujmy sa menia. Včera som rozprával o Mesiášskych časoch. Mohlo by sa zdať, že tie sú už tu. Máme totiž vlastnú nezávislú krajinu, mnoho Židov sa vrátilo späť, Izrael je najväčšia židovská komunita na svete. Jednou z najzávažnejších vecí proti tomuto tvrdeniu je, že nie sme v skutočnosti nezávislí. Ak chce náš premiér niečo urobiť, tak najprv uteká do Washingtonu po dovolenie. Nie sme tak celkom sami sebe pánmi.

Prečo teda Izrael akceptuje takýto druh podpory?

V hebrejčine máme príslovie „kto platí hudobníka, vyberá si melódiu“. Ak by sme mali ropu a iné zdroje, ak by nás bolo päťdesiat miliónov namiesto päť a podobne, tak by sme si mohli povedať, že nás nezaujíma, čo hovoria ostatní. Miestny rabín spomínal, že v tomto zmysle mu Izrael pripomína Slovensko.

Pre kresťanov sa blíži Veľká noc, vy budete sláviť Pešach. Na čo sa tešíte najviac v súvislosti s týmto sviatkom?

Teším sa, že opäť bude celá rodina pokope, prídu deti, vnúčatá. Niektorí dávajú dôraz na čistotu domova a veľké upratovanie. Židia si vedia dať záležať na detailoch, najmä na čistote od každého kúska kvasu. Pre niektorých je tento sviatok spojený aj s veľkým stresom. Je to ale aj sviatok jari, zima skončila, všetko sa zobúdz a s tým prichádza aj nádej. V kresťanskom zmysle je to znovuzrodenie, my si pripomínáme Božie zásahy a skutky pre nás v minulosti a tešíme sa na tie v budúcnosti.

ZHOVÁRALI SA:

PETER FOGAŠ A MATÚŠ IMRICH

FOTO: LV, MICHAL MUCHA, PF

ČAS plný ZNAMENÍ

Kde sa zrodila myšlienka putovať do Ríma ako diakoni, v poslednom roku štúdií a pobytu v kňazskom seminári? Inšpirovali nás naši predchodcovia, dnes už novokňazi, ktorí - ako sa zdá - založili peknú tradíciu.

od Vatikánu v českom dome pre pútnikov - Velehrad.

Na druhý deň, v stredu 18. januára, sme boli na generálnej audiencii so Svätým Otcom Benediktom XVI., kde začal týždeň modlitieb za jednotu kresťanov. Nevedno,

sviatok Obrátenia apoštola Pavla, kedy sa nám vďaka Apoštolskej nunciatúre na Slovensku podarilo dostať lístky na audienciu v Aule Pavla VI. celkom dopredu. Po jej skončení, pri prechode koridorom, každému z nás

Plánovať našu spoločnú cestu sme začali už v septembri 2005, keďže pôvodne sme mali v úmysle cestovať v novembri, v čase duchovných cvičení seminaristov. Avšak po tom, čo sme sa dozvedeli, že ich bude viesť J. Em. Jozef kardinál Tomko, sme termín presunuli na január 2006. S prípravou boli spojené nemalé ťažkosti. Zohnať ubytovanie v Ríme pre jedenásť osôb, zabezpečiť letenky, cestovné lístky na vlak, stravu, prípadne osloviť sponzorov. Presvedčili sme sa však, že Pán sa o dobré dielo stará.

Dlho očakávaný deň bol 17. január 2006, kedy sme vyrazili na deväťdňovú púť do Večného mesta a mohla sa začať cesta plná znamení. Vlakom do Budapešti a odtiaľ lietadlom do Ríma. Ubytovaní sme boli desať minút peši

ako sa dvom spolubratom podarilo dostať na súkromnú audienciu a skromne poprosiť o modlitbu. Jeho Svätosť odpovedala: „Kedy to presne budete svätení?... Budem sa modliť.“ S pápežom sme sa stretli ešte dvakrát, a to na Angelus v nedeľu 22. januára a v stredu 25. januára, na

Svätý Otec podal ruku a prehodil pár slov. Košice mu boli známe vďaka osobe kardinála Tomka. Pri spomenutí jeho mena, typickým talianskym spôsobom pokýval rukou a spomenul, že sa poznajú už od roku 1964. Stretnutie s Námestníkom Ježiša Krista, stisk jeho ruky a milé slová

zanechali v každom hlboké dojmy a boli veľkým znamením pre naše povolanie.

Každý deň sme putovali do jednej z hlavných bazilik, kde sme boli účastní na svätej omši, zotrvali v adorácii, keďže v bazilikách je celodenná poklona. Hlboký zážitok zanechala v každom z nás zvlášť Bazilika sv. Petra, kde sme v nedeľu 22. januára počas liturgie počuli slová o povolaní apoštola Petra a jeho brata Ondreja: „Podte za mnou a urobím z vás rybárov ľudí“. Mohli sme dostať ešte väčšie znamenie, ako sú slová samého Učiteľa, ktoré akoby symbolicky odzneli práve pri hrobe apoštola Petra? Okrem neho sú tu pochovaní mnohí pápeži. Zvlášť nás oslovil hrob Jána XXIII. Jeho pozostatky sú uložené v sklenenej rakve pod jedným z bočných oltárov baziliky. Avšak, stáť a modliť sa pri hrobe veľkého pápeža Jána Pavla II., kde modliac sa prejdú denne tisícky ľudí, je úžasná sila a skúsenosť viery.

Rím je miesto, kde za vieru položilo život množstvo kresťanov. Svedčia o tom nielen katakomby s hrobmi mučeníkov či chrámy im zasvätené, ale aj Koloseum. Ich krv sa stala semenom nových kresťanov, čo je jasne viditeľné v množstve zasvätených osôb, bazilik, chrámov, kaplniek, relikvií (napr. sväté schody, relikvie kríža, svätých a pod.).

Nedaleko od Vatikánu býva J. Em. Jozef kardinál

Tomko, ktorého sme na Berniniho kolonáde stretli už hneď prvý večer s ružencom v ruke. Bez rozmýšľania nás pozval na návštevu, ktorú sme aj uskutočnili večer 20. januára. Vyše dvojhodinové posedenie s otcom kardinálom v jeho rezidencii neďaleko baziliky svätého Petra, vtipné, ale aj vážne debaty, večera, pravý indický čaj a hlavne čas, ktorý nám venoval, znamenajú pre nás diakonov veľmi veľa. Je aj toto ďalším zo znamení?

Osobnosť kardinála Tomka je spojená aj s Pápežským Kolégiom sv. Cyrila a Metoda, do ktorého sme zavítali v nedeľu podvečer, modlili sa spoločne večery a posedeli pri talianskom víne.

Patrí medzi tradície, že Slováci v Ríme neobídu Vatikánsky Rozhlas. My sme nemohli byť výnimkou. Je zaujímavé vidieť, akým spôsobom sa informácie o dianí v Cirkvi dostávajú do celého sveta.

Samozrejme, že sme mali čas aj na relax. Či to bol zábavný park, prechádzky po nočnom Ríme - Koloseum, Fórum Romanum, Fontána Di Trévi, jazda metrom, spoločné sedenia na izbách, priateľské rozhovory..., jedným slovom pohoda.

Deň nášho odchodu bola streda 25. januára po generálnej audiencii. S apoštolským požehnaním Sv. Otca Benedikta XVI. sme sa tak mohli vydať na ďalekú cestu domov.

Prečo sme vlastne putovali do Ríma? Mladý chlapec prichádza do seminára s mnohými ideálmi, ktoré však rokmi stráca. Postupne je očisťovaná jeho túžba „byť kňazom“ a z citového vonkajšieho zapálenia sa má stať vnútorné presvedčenie nasledovať Krista. Tento proces uskutočňuje

Boh pomocou kríz v duchovnom, ale i osobnom živote, bojov o povolanie, znechutení, utrpenia a kríža ale aj vďaka objavovaniu vlastnej biedy. Vydržať na tejto ceste preto nie je ľahké. Naša púť bola poďakovaním za dar povolania i vytrvania a zároveň prosbou o vernosť v ďalšom

nasledovaní nášho Učiteľa. Určite každý z nás môže povedať, že to bol čas plný znamení. Či už pre povolanie, ale aj pre spoločenstvo medzi nami. Sme presvedčení, že aj vďaka tejto púti sa naše osobné vzťahy prehĺbili a upevnili.

Naša cesta k hrobom svätých apoštolov a mučeníkov by sa nemohla uskutočniť bez finančnej pomoci ľudí so širokým srdcom, medzi ktorých patrí J. Ex. Stanislav Stolárik, vdp. dekan Pavol Marton, vdp. dekan Juraj Rendeš, Mons. František Šándor, Mons. Bartolomej Urbanec, Ing. Ján Figel', eurokomisár, Ing. Mária Sabolová, poslankyňa NRSR, JUDr. M. Kašperová, Ing. J. Siget, terciárky sv. Františka a ďalší. Zvláštne poďakovanie patrí mestu Košice a Kňazskému semináru. Vďaka.

Naši starí rodičia púťami kedysi pripisovali veľký význam. Dnešný človek však nerád vychádza zo svojej pohodlne zariadenej obývačky, teplého kresla, či kožušinových papúč, radšej si zapne televíziu, dá dobrú večeru. Touto cestou povzbudzujeme aj vás, mladší bratia, aby ste ako diakoni, aj napriek mnohým zdanlivo neprekonateľným prekážkam, putovali na sväté miesta, kde budete ďakovať a prosiť.

DIAKONI
FOTO: DIAKONI

Povedz mi, o čom píšeš a ja ti poviem, kto si

Vyvrcholením štúdia na každej vysokej škole sú záverečné skúšky a obhajoba diplomovej práce. Neobídu žiadneho študenta a nevyhli sa im ani naši tohtoroční novokňazi. Aj oni sa potrápili behaním po kníhkupectvách, knižniciach či archívoch, potajomky študovali po nociach, trápili sa so slovníkmi, aj so svojimi konzultantmi, aby napokon napísali svoju štyridsaťstranovú prvotinu vloženú do čiernej väzby. Aké témy si vybrali, aké motívy ich viedli, čo sa dozvedeli - to nám prezradia sami. A trochu nám poodhalia aj to, akí sú.

Naša doba je ovplyvnená racionalizmom a materializmom, ktoré vedú až k ateizmu či ľahostajnosti voči Bohu. Napriek tomu sa predsa len objavuje túžba po duchovnosti. Človek, mnohokrát oklamán životom, prichádza na to, že je viac ako len hmota. Hľadaním odpovedí na základné otázky života „kto som?“ a „kam smerujem?“ sa pred ním otvára doposiaľ neznámy duchovný priestor. Vstupom doň začína jeho osobný duchovný život, pričom skúsenosť obmedzenosti vlastnej existencie ho privádza k poznaniu najdokonalejšej duchovnej bytosti, ktorou je Boh. Duchovný život osobne vnímam ako vzťah Boha a človeka, o ktorom platí, že sa buď postupne vyvíja a prehĺbuje alebo stagnuje a následne upadá. Vo svojej diplomovej práci s názvom *Noc zmyslov podľa svätého Jána od Kríža* popisujem jednu z etáp duchovného života, tzv. noc zmyslov, pre ktorú je charakteristická temnota, vyprahnutosť, neschopnosť, ba až nechť k duchovnému životu. Vychádzam pritom z náuky španielskeho mystika svätého Jána od Kríža, karmelitána žijúceho v 16. storočí, ktorý za svoju doktrínu o temných nociach dostáva titul „Učiteľ Cirkvi“. Pre mňa je predovšetkým tento muž učiteľom života s Bohom. Mnohí jeho súčasníci o ňom hovorili, že keď začal rozprávať o Bohu a o jeho plánoch s človekom, neostal nikto, koho by jeho slová neoslovili a nepohli k túžbe po hľadaní Všemohúceho. Ján od Kríža odhaľuje človeku, na základe svojej osobnej mystickej skúsenosti, hlbiny Božieho života a pripomína mu jeho jedinečné povolanie - zjednotenie s Bohom.

Marek Ondrej (Sabinov)

Hoci moja práca má názov *Stavebná činnosť v Košickej diecéze (1804 - 2005)*, rozoberám v nej iba stavebnú činnosť kostolov, pričom pre nedostatok priestoru sa nevenujem ostatnej stavebnej činnosti, napr. farských úradov či kaplniek. Túto tému som sa rozhodol spracovať, pretože kostol je jedným z mála spoločných znakov všetkých pokolení, a aby budúce generácie nezabudli na tých, ktorí za týmito stavbami stáli. Často svojou konkrétnou pomocou, no aj modlitbami, dobrými nápadmi a oduševnením. A aby na nich v týchto Božích stánkoch pamätali.

Cieľom tejto práce je predstaviť biografie všetkých košických diecéznych biskupov od založenia diecézy roku 1804 až do roku 2005 a jedného kapitulného vikára, a počas ich spravovania diecézy urobiť zosumarizovanie stavieb kostolov, ktoré boli v diecéze postavené. Práca je rozdelená na pätnástich kapitol. Keďže ide o špecifickú prácu, obdobie každého biskupa Košickej diecézy tvorí samostatnú kapitolu, a je v nej aj zoznam postavených kostolov. Celkovo je v práci zaznamenaných tristošesťdesiatdva stavieb nových kostolov, ktoré boli postavené počas dvestoročnice diecézy. Neprekonateľne najväčšia výstavba kostolov bola po roku 1990, po páde komunizmu a nástupe slobody, a to za spravovania arcibiskupa Alojza Tkáča, kedy bolo postavených stotridsať nových kostolov, čo je aj svetovým unikátom.

Jozef Juraško (Prešov - Sekčov)

Kresťanské hodnoty a zjednotená Európa - pred dvomi rokmi som medzi týmito pojmami nevidel takmer žiadny súvis. Ale začal som si klásť otázky typu: Z čoho korení Európa? Aké hodnoty sú jej základom? Čím prispelo kresťanstvo k zjednocovaniu?... Tým, že som hľadal odpovede, vznikala aj moja diplomovka, ktorej téma je *Vývoj hodnotového systému Európskej únie*. A dnes? Som presvedčený, že kresťanstvo vybudovalo najhlbší základ jednoty v Európe. Pripájam sa k tvrdeniu Róberta Schumana, spoluzakladateľa Európy: „*Európa je všeobecným uskutočňovaním demokracie v kresťanskom zmysle slova.*“ „*Demokracia bude kresťanská, alebo nebude.*“ Diplomovka je už na svete. Už len ju v máji obhájiť a potom si môžem veselo a radostne popisovať Ódu na radosť - hymnu Európskej unie.

Štefan Oslovič (Dubovica)

Rozhodol som sa pre napísanie diplomovej práce *Farská katechéza stredoškolskej mládeže*. Dôvodom pre moje rozhodnutie bolo, že sa zaujímam o túto oblasť katechézy, a trochu aj skúsenosti, ktoré som nadobudol doma vo farnosti. Zároveň som očakával, že mi štúdium literatúry o tejto téme pomôže aj po teoretickej stránke do budúcnosti pri katechéze mládeže. Vo svojej práci rozoberám samotný život mladého človeka - čím všetkým žije, čo ho trápi, z čoho má radosť, čo ho baví, šport, hudba... V ďalšej časti chcem poukázať na farskú katechézu a jej realizáciu, ktorá je vlastne odpoveďou na potreby mladého človeka, pomôcť mu zodpovedať nezodpovedané otázky života, ktoré prináša so sebou dospievanie. Samotná evanjelizácia mladého človeka sa nesie v duchu inkulturácie evanjeliového posolstva. V záver práce chcem poukázať aj na tzv. „nové aeropágy“ ohlasovania, čiže kde vlastne je potrebné, aby zaznievalo evanjeliové posolstvo. „Nové aeropágy“ ohlasovania to sú tie miesta, ktoré najviac navštevujú mladí ľudia, nezabúdajúc na bary či rôzne rovesnícke skupiny.

Jozef Mrúz (Bzenov, farnosť Radatice)

Téma mojej diplomovej práce je *Stvorenie a vývoj vo svetle teologickej antropológie*. V horizonte židovsko-kresťanskej tradície má stvorenie čo dočinenia s počiatkom sveta a života. V tejto práci nás zaujíma predovšetkým: ako a prečo vznikol život vrcholiaci v človeku? Odpovede na tieto otázky očakáva zdravý rozum dneška, žiaľ, sotva ešte od Biblie. Otázka po počiatku sveta a človeka je otázkou po ich pôvode a prazákľade. Ako taká nie je otázkou po časovom údaji, ale po kvalite počiatku: otázka po pôvode je otázkou po súvislosti a po celi celku. Biblická rozprava o Bohu ako o Stvoriteľovi sveta a Stvoriteľovi človeka je rozpravou o týchto otázkach. A práve tam, kde prírodovedný spôsob myslenia nestačí, zostáva naporúdzí ešte iná odpoveď, ktorá súvisí s neštandardnými experimentálnymi postupmi, no zdá sa že zostáva jedinou odpoveďou. Človek ale nedokáže žiť dlho bez odpovedí na základné otázky svojej existencie. Táto práca nás pobáda sa nanovo vystaviť konfrontácii s nanajvýš rozdielnymi pohľadmi na svet. Buď odpoveď na páľivé otázky súčasného človeka vymyslí, a tým sa vzdá akejkoľvek pravdivosti a istoty, alebo ich príjme od niekoho, kto to vie lepšie ako on. Od Boha.

Gustáv Nagy (Košice - Dóm)

Moja diplomová práca má názov *Ekumenický pohľad na pápežský primát*. Prečo som si ju vybral? Keď som mal v treťom ročníku cvičenia z latinčiny s pani profesorkou Ruskovou, na preklad som si vybral latinský text I. vatikánskeho koncilu, kde bol pápežský primát (moc nad všetkými veriacimi a celou Cirkvou) vyhlásený za súčasť pokladu viery. Veľmi ma to zaujalo, strávil som nad tým veľa času a tak mi to prirástlo k srdcu. Už vtedy som si zaumienil, že diplomovú prácu napíšem práve na túto tému. Preto keď sme si v piatom ročníku vyberali tému, veľa som nerozmýšľal, ale k primátu som ešte pridal ekumenický rozmer, pretože úrad pápeža je v ekumenizme - dialógu medzi kresťanmi jednotlivých vyznaní - veľmi dôležitou témou. Bolo pre mňa obohatením zoznámiť sa s pohľadom pravoslávnych aj evanjelikov na Cirkev a jej vedenie a pokúsiť sa vnímať vieru a Cirkev ich očami.

Miroslav Adamčík (Trebišov)

Moja diplomová práca má názov *Vývoj patrocníí na Zemplíne*. Pojednáva o vývoji patrocníí v regióne Zemplína, ktorý dnes patrí do Košickej arcidiecézy. Najprv je problematika vysvetlená všeobecne, popisujem vývin pojmu „svätý“ až podnes, a to na základe biblického svedectva, ďalej sa hovorí o povolání ku svätosti, o svedectve mučeníkov a o kulte svätých. V dejinách Cirkvi už na začiatku vznikol chvályhodný zvyk zasväcovať sakrálné objekty nejakému tajomstvu spásy, ktoré sa viaže na život Krista, Panny Márie alebo oslavy Boha vo svätých. Napokon sa práca snaží predstaviť vývoj patrocníí na úzko vymedzenom území Zemplína, ich stručnú charakteristiku, frekvenciu jednotlivých patrocníí na tomto území, abecedný zoznam miest a obcí s patrocniami a podáva zoznam zemplínskych patrocníí zoradený chronologicky podľa doby vzniku daných sakrálnych objektov. Prečo som sa rozhodol písať prácu o patrocníách na Zemplíne? Jednak preto, že ma dosť zaujímajú cirkevné dejiny a aj preto, lebo pochádzam zo Zemplína.

Ján Stanko (Sečovce)

Etické otázky v encyklikách Jána Pavla II. - takto znie téma mojej diplomovej práce, ktorá posledný rok zamestnávala moje myslenie. A dôvod? Veľmi jednoduchý. Chcel som písať o niečom z filozofie, ktorá mi prirástla k srdcu, aj keď paradoxne až po štátnici z filozofie. Spočiatku som uvažoval o niečom z antropológie, v centre ktorej je človek. Ale keď som sa radil so svojim konzultantom (PhDr. Jozef Dronzek), ten mi poradil niečo zo svojho oboru - etiky. Presvedčil ma a téma bola na svete. A dnes, keď je už moja diplomová práca na svete, som rád, že som mohol cez ňu bližšie spoznať, kto bol ten veľký človek Ján Pavol II. A aj keď moja diplomovka má ďaleko k dokonalosti, dúfam že informácie, ktoré som pri jej písaní získal, použijem, aby som pomáhal iným k dokonalosti. Mimochodom vedeli ste, že „osoba je také predmetové bytie, ktoré ako vymedzený podmet je v najužšom kontakte s celým vonkajším svetom a najpodstatnejšie v ňom tkvie práve svojím vnútrom a svojím vnútorným životom“? Ani ja, ale dnes to už viem.

Peter Dzielawski (Trebišov)

Téma mojej diplomovej práce (*Pastoračná činnosť arcibiskupa Alojza Tkáča*) sa možno bude zdať trochu netradičná. Snažil som sa historicko-kronikárskym spôsobom zdokumentovať pastoračnú činnosť nášho otca arcibiskupa Mons. Alojza Tkáča od jeho nástupu do úradu diecézneho biskupa a následných 15 rokov v službe. Mnohí z nás si asi veľmi neuvedomujeme, že pred nástupom otca arcibiskupa bola naša diecéza 28 rokov bez svojho pastiera. Mnoho sa za ten čas zmenilo, bol vydaný nový Kódex kánonického práva, nové direktória pre pastoračnú službu kňazov, biskupov... a otec arcibiskup musel začať stavať tak povediac od základov. Po rokoch totality sa do kňazských seminárov začalo hlásiť omnoho viac kandidátov kňazstva, čím vzrástol počet kňazských svätení, začali sa stavať nové kostoly, pastoračné centrá. Bolo potrebné obnoviť štruktúru diecézy, menovať nových kňazov do cirkevných úradov a mnohé iné. Bolo to prelomové obdobie, ktorému by bolo potrebné sa hlbšie venovať, aby sme pochopili jeho význam i postavenie jeho významného spolutvorcu.

Edvin Berger (Košice - Dóm)

Téma: *Pôsobenie Zlého ducha a postoj Cirkvi*. Doba, v ktorej žijeme, sa vyznačuje prísnyim racionalizmom. A preto postava Zlého ducha je niečím nepohodlným, s čím si mentalita tejto doby nevie poradiť, a tak ho radšej popiera. Jemu samotnému to, samozrejme, vyhovuje a môže svoju neuhasínajúcu nenávisť ďalej pokojne vylievať na „neveriacich Tomášov“ spokojne sa prechádzajúcich po uliciach tohto sveta a hlboko zaujatých hrou na pieskovisku vlastnej žiadostivosti a chcenia. Keďže pôsobeniu „rohatého“ sa nikto z nás nevyhne, chcel by som zdôrazniť túto pravdu: Každý, kto verí(!) v Ježiša Krista, Vykupiteľa sveta, má moc prikázať zlému duchu, aby odišiel z jeho života. Otázka však znie: Pochopí to niekedy „neveriaci Tomáš“? Čas strávený pri písaní tejto diplomovej práce mi pomohol uvedomiť si, že ak chcem obstáť v tomto duchovnom zápase, musím sa čo najtesnejšie primknúť ku Kristovi, dôverovať jeho slovu a žiť tak, aby ľudia pochopili, že najväčšou hodnotou na tomto svete je Láska.

Štefan Kaňuk (Skrabské)

Ak mám byť úprimný, písanie prác nepatrí medzi moje záľuby. Aj napísanie kratších, seminárnych či ročníkových prác nebolo pre mňa ľahkým. Keď som uvažoval o písaní diplomovej práce, sprevádzali ma obavy, ako to zvládnem, či budem vedieť, čo písať na tolko strán. Otec špirituál ma povzbudil, aby som si vybral tému, ktorá ma zaujíma, tému, ktorá by ma obohatila. Spoločným uvažovaním som sa nakoniec rozhodol pre tému *Spiritualita diecézneho kňaza* v rámci spirituálnej teológie, a to práve z toho dôvodu, že sa zaujímam o spiritualitu a považoval som za dôležité poznať spôsob duchovného života, akým by som sa mal uberať ako kňaz. V prvej kapitole hľadám odpoveď na otázku *Spiritualita vo všeobecnosti, jej pojem a konkrétne zadefinovanie*, v druhej sa zaoberám *identitou kňaza*, a v poslednej opisujem už samotnú *spiritualitu diecézneho kňaza - prameniáciu z pastoračnej lásky Ježiša*. Koho by to bližšie zaujímalo, môže navštíviť knižnicu Teologickej fakulty.

Matúš Fuchs (Spišské Podhradie)

Názov mojej práce je *Cirkevní historici z územia Košickej Arcidiecézy (1804 –1989)*. Pohnútkou, ktorá ma viedla, bola kultúrna potreba zhodnotiť a zachrániť pre budúce generácie odkaz, ktorý po sebe zanechali historici pôsobiaci na území Košickej diecézy. Cieľom tejto práce je predstaviť biografie historikov pôsobiacich v Košickej diecéze od jej založenia roku 1804 až do roku 1989 a analyzovať ich jednotlivé historické diela, ktoré sa zachovali do dnešných čias. Práca je determinovaná rokmi 1804 - 1989 z etického hľadiska. Aj v súčasnosti pôsobia v našej arcidiecéze významní historici, ale ich činnosť nie je ukončená. Život a publikačná činnosť kňazov do roku 1989 je uzavretá, pretože všetci - až na profesora Antona Harčara - sú už vo večnosti.

Košická diecéza mala od roku 1804 do roku 1989 dvadsaťjeden významných historikov. Historikov som rozdelil do troch skupín. Prvú skupinu tvorili historici zameraní na štúdium histórie. Druhú skupinu tvorili historici, ktorí prednášali na akademickej pôde a tretiu skupinu tvorili historici, ktorí sa amatérskym alebo profesionálnym spôsobom pričínili o publikovanie historického diela. Spracoval som spolu štyridsaťtri historických diel, z ktorých dvadsaťosem bolo napísaných po maďarsky, jedenásť po slovensky, dve po nemecky a dve po latinsky. Najproduktívnejšie na historickú tvorbu bolo medzi-vojnové obdobie.

Peter Sabol (Humenné - Sídliisko III)

Moja diplomová práca má názov *Kult svätých košických mučeníkov*. Nakoľko sa tejto problematike doposiaľ komplexne nevenovala žiadna ucelená štúdia, mojím cieľom bolo spracovať ju a čo najlepšie predstaviť svätých košických mučeníkov, ich životy a samotný priebeh mučenia.

Touto prácou som chcel prispieť k tomu, aby sme si uvedomili, aký dôležitý je kult svätých košických mučeníkov. Veď oni sú našimi mučeníkmi. Tu zahynuli, tu podstúpili mučenicu smrť, od nás odišli do neba. Na Slovensku boli kanonizovaní, veď aj kvôli nim prišiel Svätý Otec Ján Pavol II. 2. júla 1995 do Košíc. A to i napriek tomu, že ani jeden z nich nie je slovenského pôvodu.

Preto by bolo veľmi vhodné, aby traja svätí košickí mučeníci boli vymenovaní za spolupatronov Košickej arcidiecézy, nakoľko ich úcta je medzi veriacimi arcidiecézy veľmi rozšírená.

Jozef Oláh (Slovenská Kajňa)

Kaplnka sv. Michala v Košiciach

*V južnej časti šošovkovitého
námestia mestskej rezervácie*

Košice s Dómom sv.

Alžbety v strede stojí

Kaplnka sv. Michala.

*Patrí k najvýznamnejším
architektonickým dielam svojho
druhu na Slovensku.*

Kaplnku dali postaviť košickí meštania v rokoch 1360 - 1380. Mala slúžiť ako náhrada za vtedy prestavovaný kostol. Objavili sa aj hypotézy o existencii staršieho objektu na jej území už v trinástom storočí. Štruktúra kaplnky a jej prechodné románske motívy dokazujú, že pochádza z čias jednolodového kostola, ktorý bol predchodcom terajšieho Dómu. Pôdorys kaplnky je obdĺžnikový, zakončený tromi stranami osemuholníka svätyne. Na severnej strane sa k lodi a svätyni pripája štvoruholníkový priestor sakristie. Kaplnka je jednolodová.

Je postavená na území stredovekého cintorína, k čomu sa viaže aj jej význam ako cintorínskej kaplnky i zasvätenie. Patrónom je sv. Michal archanjel, „knieža duší“ (*prin-*

ceps animarum) a „predstavený raja“ (*praepositus paradisi*), ktorý je patrónom zomrelých a kaplniek na cintorínoch od pradávnych čias. Poukazuje na to aj vyobrazenie sv. Michala archanjela, vážiaceho duše pri poslednom súde nad vstupnou bránou. Cintorínska kaplnka mala v stredoveku dôležitú funkciu nielen pri pohrebných bohoslužbách za duše mŕtvych, ale slúžila aj ako ossárium (okostnica), kde sa ukladali zvyšky kostí z okolitých hrobov, keď sa cintorín zaplnil a bolo potrebné vytvoriť nové miesta pre pochovávanie. O tomto účele svedčia aj úzke okienka z podzemia viditeľné na južnej a východnej stene, ktoré slúžili práve na vetranie. Ossárium slúžilo do roku 1778, kedy bolo pre zákaz pochovávania mŕtvych v mestách prestavané a boli tu vybudované murované hroby (krypta), do ktorých sa pochovávalo až do roku 1862.

Najstaršia listina vzťahujúca sa na kaplnku je z roku 1452. Túto listinu vydali košický starosta a jedenásť členov mestskej rady v sobotu po sviatku sv. Martina. Podľa tejto listiny Mikuláš Schönnelzer a jeho manželka

Štíhla Kaplnka sv. Michala.

Barbora odkázali vo svojom závete jednu vinicu na financovanie večného svetla pred bohostánkom v kaplnke.

Rekonštrukcie v toku dejín

V pätnástom storočí prešla kaplnka významnou zmenou. Juraj Szatmáry, košický rodák, neskôr ostrihomský arcibiskup-prímas a hlavný kráľovský kancelár, daroval mestu bohatú základinu na farský kostol i na kaplnku (pre tento účel venoval dva domy v Košiciach, lúky, záhrady, vinice a domy v tokajskej oblasti i značnú hotovosť). Mestská rada tento dar prijala a slúbila zabezpečiť pravidelné bohoslužby za spásu duše darcu i jeho príbuzných. Následkom toho bola v rokoch 1470 - 1490 pristavaná k severnej stene ďalšia loď rovnako veľká

ako pôdorys samotnej kaplnky. Vnútro lodí bolo prepojené arkádovými oblúkmi (stĺporadím), pričom sa zbúrala sakristia na severnej strane kaplnky a postavila sa rovnakej veľkosti na južnej strane. Bol vytvorený i nový vchod do podzemia, keďže pôvodný vchod s točitými schodíkmi na severnej strane sa ocitol pod dlažbou novej prístavby. Taktiež bolo zbúrané oratórium a točité schody na chór. V roku 1508 bol umiestnený vo svätyni bohostánok v neogotickom slohu.

Od roku 1554 bola kaplnka využívaná ako sklad potravín, na liturgické účely ju využívali kalvíni a evanjelici a. v.. V rokoch 1556 a 1674 kaplnku zachvátil požiar, ktorý najviac poškodil strechu, ktorá potom bola často opravovaná. V roku 1567 sa

prehnila Košicami obrazoborecká búrka a násilnosť mešťanov značne poškodila jej vnútorné zariadenie. V roku 1590 prebehli menšie opravy. V roku 1626 bol uložený nový oltár. Kaplnka počas obdobia reformácie, protireformácie a šľachtických povstaní v Uhorsku prechádzala z rúk katolíkov ku kalvínom a evanjelikom (snem v roku 1705 nechal v užívaní kaplnku veriacim evanjelikom pod podmienkou, že vchod kaplnky na strane Dómu sa zamuruje a zriadia sa dvere z ulice). Po potlačení povstania Františka Rákócziho II. dňa 11. novembra 1711 bola kaplnka vrátená katolíkom, ktorí ju odvtedy nerušene používajú.

V roku 1748 dala mestská rada kaplnku zreštaurovať, hlavne jej okná a lavice. Boli

uliate aj dva nové zvony. Súčasne sa odvtedy na nariadenie rady slúžila svätá omša dvakrát do týždňa, jedna na úctu sv. Michala a ostatných anjelov a druhá za zomrelých.

V roku 1805 bolo opravené okolie kaplnky a bola zbúraná kamenná ohrada, ktorá spájala Dóm sv. Alžbety, Kaplnku sv. Michala a Urbanovu vežu do jedného celku. V roku 1821 bola kaplnka opravovaná, hlavne jej kamenná veža, o čom sa dozvedáme z nápisu na severnom boku veže: *RENOV. 1821. RESTAURATA A. D. 1904* (obnovená v roku 1821, reštaurovaná v roku Pána 1904).

V roku 1856 bola usadená nová krytina na streche. Menšie nedostatky kaplnky opravili počas rozsiahlej pre-

Gotická krása Košíc v podaní Kaplnky sv. Michala a Dómu sv. Alžbety.

stavby a obnovy Dómu sv. Alžbety v rokoch 1880 - 1896. Presné záznamy o oprave máme z roku 1885. V roku 1896 bol vmontovaný nový neogotický oltár archanjela Michala vyrobený v Soproni, ktorý je v kaplnke až podnes.

Najrozsiahlejšia obnova kaplnky sa uskutočnila začiatkom dvadsiateho storočia za biskupa Žigmunda Bubicša v rámci priprav oslavy storočnice diecézy. Obnova sa konala pod vedením Uhorskej pamiatkovej komisie, na spoločné náklady štátu, mesta i cirkvi a s príspevkami súkromných darcov. Hlavným projektantom sa stal Otto Sztehlo. Prvoradým zámerom

bolo prinavrátiť kaplnke pôvodný vzhľad z obdobia výstavby - aby opäť nadobudla svoju pôvodnú štruktúru, ladnú podobu. Dôsledkom toho bola odstránená prístavba z pätnásteho storočia - loď na severnej strane kaplnky, takisto sakristia na južnej strane. Bola opäť vybudovaná sakristia na pôvodných základoch stredovekej sakristie na severnej strane s oratóriom. Zrekonštruovali polohu i tvar schodiskovej vežičky s kupolou, ktorú obnovili pri severozápadnom rohu kaplnky, ktorú spojili so spojovacou chodbičkou z oratória nad sakristiou. Usporiadali kryptu kaplnky, zreštaurovali násten-

né malby a do vonkajšieho obvodu kaplnky bolo na južnej, východnej a severnej strane vmurovaných sedemnást' náhrobných kameňov zo štrnásteho až sedemásteho storočia, pochádzajúce z dlažby z Dómu sv. Alžbety.

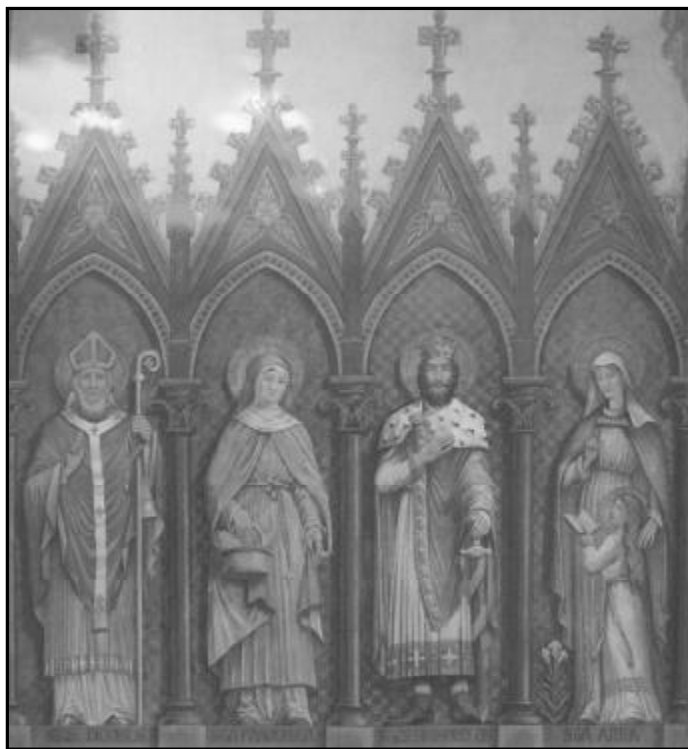
Od roku 1924 visia vo veži kaplnky dva zvony, ktoré dal zhotoviť Andrej Július Síposs, predseda a kurátor košickej katolíckej náboženskej obce v roku 1923. Kaplnka bola počas II. svetovej vojny kostolom pre Nemcov žijúcich v Košiciach. V období po II. svetovej vojne bývala pravidelne otvorená raz v roku na sviatok sv. Michala. V roku 1971 bola vymenená krytina strechy. Od roku 1986 bola uzatvorená a v jej vnútri boli uskladnené tabuľové malby hlavného oltára z Dómu sv. Alžbety - počas reštaurovania svätyne. Po ukončení reštaurovania svätyne hlavného oltára Dómu ostala kaplnka sv. Michala už celkom neprístupná.

V roku 1993 nastal statický a pamiatkový výskum a od roku 1998 začala komplexná rekonštrukcia. Obnova bola čiastočne ukončená v roku 2005. A 22. januára 2006 bola kaplnka opäť vysvätená otcom arcibiskupom Alojzom Tkáčom.

Interiér

Svätyňa je zakončená tromi stranami osemuholníka. Oltár kaplnky dal zhotoviť a daroval niekdajší košický

Nástenná malba severnej steny zobrazujúca sv. Dionýza, sv. Františka, sv. Žigmunda a sv. Annu.

Priečelie chóru s freskami symbolov evanjelistov.

nom. Po bokoch sv. Michala sú sochy archanjelov Rafaela a Gabriela a hore pod baldachýnom, zakončeným krížovým kvetom, socha Panny Márie. Na strane evanjelia sa vznáša do výšky jemne kresaný starobylý kamenný svätostánok s plastikou „Ecce homo“ (Hľa človek). Na strane epištoly sú tri sedláre vhlbené do steny. Oratórium nad sakristiou a chór nad bránou článkujú severnú a západnú stenu kaplnky. Vo svätyni sú reštaurované fresky predstavujúce sv. Michala, sv. Kozmu a Damiána. Nástenná malba severnej steny z roku 1904 zobrazuje sv. Dionýza, sv. Františka, sv. Žigmunda a sv. Annu. Nad dverami sakristie je umiestnený najstarší erb Košíc a maďarský nápis vzťahujúci sa na poslednú reštauráciu kaplnky (a obsahujúci historické údaje: *V roku spasenia 1904, v prvom roku pápežstva Pia X. v 56. roku panovania jeho cis. a apošt. velenstva Františka Jozefa I., v 17.*

hlavného županstva osvietného pána Žigmunda Péchyho z Pečovskej Novej Vsi a v 33. roku starostovania kráľovského radcu Teodora Münstera túto cirkev Božiu rekonštruovali v jej starodávnej podobe na povďačné a pietne zvečnenie pamiatky storočného jestvovania košického biskupstva, a to z darov arcipastiera, katedrálnej kapituly, obecnstva mesta a horlivých veriacich s podporou excelentnej uhorskej kráľovskej správy veci náboženských a verejnej výučby a pod vedením krajinského výboru uhorských umeleckých pamiatok).

Pod chórom sú fresky symbolizujúce evanjelistov. Piliere kaplnky sú zakončené románskymi hlavicami a svorníky hviezdovitej klenby zdobia zobrazenia Spasiteľa, sv. Michala a ruží. Na ploche južnej steny bol výjav z legendy sv. Ladislava. Prvá znázorňovala boj sv. Ladislava s kumánskym vodcom Ákošom a taktiež freska sv. Ladislava oslobodzujúceho dievčinu.

tak aj po súčasnej oprave a rekonštrukcii. Počas obnovy kaplnky v rokoch 1903 - 1904 sa nechali reštaurátori uniesť romantizujúcimi tendenciami. Celý interiér bol vymalovaný v romantickej historizujúcej dekorácii v nevhodnom tmavom odtieni. Tento čin bol kritizovaný a je chápaný ako degradujúci prvok historického významu kaplnky.

Okná kaplnky sú vyplnené vytrážovanými sklami zobrazujúce sv. Ján Almužníka a sv. Paulína, sv. Andreja a sv. Alžbetu, sv. Štefana a sv. Imricha, sv. Angeliku a sv. Helenu, sv. Antona Paduánskeho a sv. Jozefa. Okno organového chóru zobrazuje sv. Cecíliu s organom.

Dejiny kaplnky boli, sú a vždy budú spojené s dejinami Dómu sv. Alžbety a Košíc. A hoci je kaplnka v tieni Dómu sv. Alžbety, predsa neprestáva očarovať svojou krásou.

LADISLAV VARGA

FOTO: AUTOR

ÚCTA k SVÄTÉMU FRANTIŠKOVÍ podľa obrazu

Súčasťou jedného z bočných oltárov v kostole sv. Antona Paduánskeho v Košiciach, teda v seminárnom kostole, je obraz svätého Františka z Assisi. Nedávno prebehla jeho rekonštrukcia a dnes žiari v plnej kráse.

Oltár pochádza z polovice osemdesiatého storočia. Oltárny obraz bol vyhotovený z poverenia Vavrinca Fürediho, predstaveného františkánskeho kláštora. Autorom je František Deédon, ktorý ho namaloval temperou na drevo v roku 1940. Kvôli obrazu bol v rokoch 1940 - 1941 premalovaný aj celý bočný oltár. Až v rokoch 2002 - 2005 bol oltár vyčistený a zrekonštruovaný do pôvodného stavu. Jeho rekonštrukciu realizovali reštaurátorky kňazského seminára sr. Jana Viannea, OSF a p. Katarína Martinovičová. Ide v poradí už o druhý kompletne zrekonštruovaný bočný oltár z ich dielne.

Čo hovorí obraz o svätcovi...

Samotný obraz je vložený do barokového pozlateného rámu a znázorňuje svätého

Františka z Assisi, ktorý je obklopený svojimi ctiteľmi. Postava svätca je oblečená do hnedého habitu prepásaného bielym povrazom, na ktorom má sv. ruženec. Tri uzlíky na cingulu symbolizujú tri sľuby - sľub chudoby, čistoty a poslušnosti. Svojim plášťom drží ochranu nad všetkými, ktorí sa k nemu utiekajú. Jeho výraz tváre pôsobí pokojným a vznešeným dojmom. František má zdvihnuté obe ruky na požehnanie ľudu, pričom jasne vidno malé rany v strede dlaní. Ďalšiu ranu si môžeme všimnúť na jeho pravom boku a dole na nohe. Tento jeho postoj tela s odkrytými ranami symbolizuje podobnosť s Ježišom Kristom, keď sa po vzkriesení zjavil svojim učeníkom a ukázal im svoje rany. Tento symbol autor zvýraznil bielym krížom a skríženými rukami Krista a Františka v hornej časti obrazu. Františkov upravený pohľad smeru-

je k divákovi a mimikou tváre sa mu prihovára a pozýva k zamysleniu. Jeho reč je krátka a výstižná. Môžeme si ju prečítať na pozlatenej glórii - *Pax et bonum* (lat. pokoj a dobro). Jeho vysunutá noha naznačuje smer jeho chôdze. To vyvoláva isté dynamické napätie obrazu a upútava pozorovateľa. Tiež si môžeme všimnúť, ako sa pravá noha jemne dotýka zeme a ruky má zdvihnuté k nebu, akoby zvislá os jeho postavy spájala pozemský svet s duchovným. Duchovný svet je zvýraznený

Jemný dotyk štetca sr. Jany Vianney a p. Kataríny Martinovičovej.

modrou oblohou a dvoma anjelskými bytosťami. Dej obrazu je situovaný do prírodnej scenérie. Atmosféra je neutrálna, až pochmúrna, čo prezrádza postoj a výraz tvárí ľudí. Takmer všetci sú otočení k svätcovi s prosebným postojom modlitby.

...a o ostatných postavách a prostredí

Ak chceme lepšie porozumieť obrazu, musíme poznať dobu a tak zachytiť autorov úmysel. Autor zobrazil vojnové obdobie II. svetovej vojny - mladík po pravici svätca je oblečený do vojenskej uniformy. V tomto prípade ide o reálne existujúce postavy a objekty tej doby. František je v strede svojich ctiteľov a oddeľuje ich na dve skupiny ľudí či národy. Už pri prvom pohľade si môžeme všimnúť rozdielne oblečenie a predmety postáv na oboch stranách. Dole na obraze vidíme dva erby, napravo erb mesta Košíc a naľavo maďarský erb (používaný južnými Maďarmi). Na ľavej strane sú zástupcovia Cirkvi a mesta. Výraznou postavou je biskup Štefan Madarász (1939-1945). Tesne pri Františkovi stojí zástupkyňa novovzniknutej rehole sociálnych sestier v charakteristickom sivom oblečení so soškou v ruke. Nad ňou je zobrazený vtedajší primátor Košíc. Na horizonte je namalovaný samotný Seminárny kostol, hoci veža je umiestnená na nesprávnej

strane. Napravo je zobrazená kaplnka na cintoríne sv. Róزالie (v čase jej výstavby sa pri nej usadil františkánsky kňaz s jedným frátrom, aby sa o objekt starali a konali liturgickú službu - tzv. košickí pustovníci). Nad Rózáliou v lese vidieť kaplnku na Bankove a dole pospolitý ľud, najmä v mýslavskom kroji. V pravom dolnom rohu sú namalovaní františkáni, dobrodinci a tí, ktorí mali zásluhu na obnove kostola. Jeden z rehoľníkov v rukách drží relikviár s ostatkami sv. Antona Paduánskeho. To znázorňuje malý kostol v rukách jednoduchej ženy. Ak sa lepšie prizrieme, môžeme si všimnúť nenápadnú postavu muža so štetcami v ruke. Pravdepodobne sa pozeráme na samého autora obrazu Františka Dédona. Z toho sa dá usúdiť, že autor bol osobným ctiteľom svojho patróna. Ďalej nás môže zaujať staršia žena, ktorá zakrýva svätcovi nohu. Táto jednoducho oblečená žena je ponorená do modlitby. Autorovi sa ju podarilo vykresliť s mate-

rinským citom ako vlastnú matku. Je veľmi blízko Františka, pričom je ponorená do smútku, no plná dôvery, ako len matka môže byť.

Celkový dojem obrazu vyvoláva nádej, že prídu pokojné časy mieru. I napriek prenasledovaniu a bolestiam so straty blízkych počas vojny. Táto nádej je umocnená samotnou postavou svätého Františka, ktorý symbolizuje vzkrieseného Krista - Vítaza nad zlom i smrťou.

MAREK PANČIŠIN
FOTO: PF

MUČENICA lásky

Sára Salkházi sa narodila 11. mája 1899 ako druhé z troch detí rodičom Leopoldovi a Klotilde. Pokrstili ju v Dóme sv. Alžbety o mesiac neskôr. Vyštudovala v Košiciach, kde aj pôsobila jeden rok ako učiteľka. Neskôr pracovala ako kníhviazačka. V roku 1919 sa stala členkou Československej únie novinárov. Svojimi príspevkami pohotovo reagovala na aktuálne udalosti. Medzi kolegami bola obľúbená pre svoju veselú povahu so zmyslom pre humor.

Ako dvadsaťtriročná i napriek svojmu zasnúbeniu pociťovala povolanie k zasvätenému životu. Od roku 1927 začala pôsobiť v Košiciach Spoločnosť sociálnych sestier, ktoré organizovali sociálne kurzy. Na jednom z nich sa zúčastnila i Sára, čo ju utvrdilo v duchovnom povolaní a nasledovaní Krista. A tak svoj noviciát začína v Szegvári a prvé sľuby skladá na Turíce 1930. Jej mottom bolo jediné slovo: „Aleluja!“ Ako sociálna sestra pracovala najprv v Košiciach a neskôr v Komárne. Vyučovala náboženstvo, organizovala charitu, viedla kuchyňu pre deti, redigovala časopis Katolícka žena, bola zodpovedná za útulok a navštevovala rodiny.

V roku 1937 sa stala vedúcou združenia katolíckych žien, preto veľa cestovala a organizovala kurzy pre mladé dievčatá na tému kresťanské manželstvo. V roku 1934 sa v sestre Säre ozvala túžba po misionárskom pôsobení v Latinskej Amerike. No udalosti II. svetovej vojny a politická situácia jej znemožnili odchod do Brazílie.

Večné sľuby zložila na Turíce 1940 a jej novým mottom bolo: „Alleluja! Ecce ego, mitte me!“ - „Aleluja! Hľa, tu som, pošli mňa!“ V ťažkom vojnovom období podávala v tlači rozhodný

program katolíckej ideológie voči fašistickej a pohanskej mienke. Stále silnejšej sa v nej ozývala túžba po obetovaní sa Kristovi, ak by nastalo prenasledovanie Cirkvi, Spoločnosti alebo sestier. Po súhlase predstavených v Kaplnke Ducha Svätého v Budapešti 14. septembra 1943 urobila úkon obetovania.

27. decembra 1944 „nyilasi“ (agenti štátnej služby) obklúčili Robotnícky ženský dom v Budapešti, ktorý viedla sestra Sára. Pátrali po Židoch, ktorí sa v dome ukrývali. Sestra Sára nebola v tom čase doma, prišla až na konci akcie. Mohla sa zachrániť, ale neurobila to. Vedome obetovala svoj život za záchranu sestier a prenasledovaných. Ako vedúcu domu spolu so štyrmi podozrivými ju odviekli a ešte v ten večer podľa očitého svedka ich vyzliekli donaha a odstrelili do ľadového Dunaja. Sestra Sára si minútu pred popravou pokľakla a obrátená smerom k svojim vrahom s očami upretými k nebesiam sa prežehnala veľkým krížom. Pán Boh prijal obeť jej života, jej martýrium sa naplnilo.

Sociálne sestry preukázali nemalú odvahu pri záchrane prenasledovaných. Okolo tisíc osôb im vďačí za záchranu života, z toho asi sto sestre Säre. Svätá stolica v januári dala súhlas k začiatku procesu jej beatifikácie. Sára Salkházi by mala byť vyhlásená za blahoslavenú v septembri tohto roku.

MAREK PANČIŠIN

Ak by NEVSTAL

NA OVOCÍ PLESEŇ.
KÝM PRESTANEM TUCHNÚŤ,
KOĽKO ZNESIEM?

STROM SA POZNÁ PO OVOCÍ,
PO ČOM OVOCIE?
BEZ POMOCI
NEMOC JE
HOP ALEBO TROP,
AKO KEBY NEBOL
V NEDEĽNÉ RÁNO
PRÁZDNY HROB.

Vladimír Štefanič

KRONIKY NARNIE - DEJINY SPÁSY V KOCKE

Ked' to povedal, zvolal: „Kto má uši na počúvanie, nech počúva.“ Jeho učeníci sa ho pýtali, aké je to podobenstvo. On im povedal: „Vám je dané poznať tajomstvá Božieho kráľovstva. Ostatným hovorím len v podobenstvách, aby hľadeli, ale nevideli, aby počúvali, ale nechápali.“ (Lk 8, 8b-10)

Filmové štúdiá Hollywoodu nám priniesli pod vianočný stromček minulého roku rozprávku *Lev, šatník a čarodějnice* z produkcie Walt Disney a Walden Media. Nie všetci vedia, že táto rozprávka bola natočená podľa motívu rovnomennej knihy zo série siedmych kníh *Kroniky Narnie* britského spisovateľa C. S. Lewisa. A už vôbec nie každý vie, že *Kroniky Narnie* boli Lewisovou alegóriou biblických dejín od stvorenia až po apokalypsu.

Život ako z románu

Autor *Kroník Narnie* bol už počas svojho života zaujímavou postavou. C. S. Lewis sa narodil v Belfaste v roku 1898 a bolo mu dané meno

Clive Staples. Toto meno mu nebolo po vôli, preto sa rád nechal oslovať Jack alebo oficiálne iba C. S. Pred 1. svetovou vojnou získal štipendium na University College v Oxforde a po vojne sa stal profesorom anglického jazyka a literatúry na Magdalen College, Oxford. Neskôr sa stal profesorom stredovekej a renesančnej literatúry na Cambridge University, kde zotrval až do svojej smrti v roku 1963.

Zlomovým bodom v tomto na prvý pohľad fádnom živote bola Lewisova konverzia na kresťanstvo. Boh, Ježiš Kristus, Biblia - to všetko boli pre neho známe pojmy, ale prijať ich pravdivosť bolo nad jeho rozum. Až do jedného dňa v septembri 1931, keď zotrval v dlhom rozhovore so svojím priateľom, profesorom, ktorý mal podobné názory, ale s jedným rozdielom - bol presvedčeným katolíkom. Tým priateľom bol autor inej populárnej trilógie - *Pán prsteňov* - J. R. R. Tolkien. Ich rozhovor presvedčil Lewisa uveriť pravde Božieho Slova, ktoré prišlo na svet, aby vykúpilo všetko stvorenie. Od toho dňa sa stal aj Lewis hlásateľom večnej Pravdy,

ukrytej, aj keď ešte v nedokonalom jazyku, v mýtoch.

Lewis napísal mnohé diela o kresťanstve, známe sú najmä jeho *Rady skúseného diabla*. Pre deti sa odhodlal napísať iba jedno veľké dielo, septológium *Kroniky Narnie*.

Svet podľa Lewisa

„Narnia, Narnia, Narnia - prebud' sa! Miluj, mysl, hovor! Prebud' chodiace stromy, hovoriace zvieratá aj božské vody!“ Týmito slovami „odštartoval“ veľký Lev Aslan históriu krajiny zvanú Narnia v Lewisových knihách.

Ak ste videli filmovú trilógiu *Pán prsteňov*, kde vedľa seba žili ľudia, škriatkovia, škreti, elfovia či kráčajúce stromy, potom si viete aspoň sčasti predstaviť Narniu. Hádám by ste ešte boli ochotní prijať existenciu hovoriacich a mysliacich zvierat, dryád, nýmfi, kentaurov, faunov, škriatkov a ľudí, ale keď na scénu vystúpi boh Backchus so svojím sprievodom, začnete sa pýtať, či toho nie je už trochu priveľa.

Lewis pripravil svojim čitateľom veru poriadny miš-maš. A napriek tomu *Kroniky Narnie* pútajú pozornosť čitateľov už od začiatku. Čím

to bude? Prečo prináša takéto zobrazenie biblických dejín pôžitok a radosť?

Tajomstvo Lewisovho úspechu sa snáď skrýva v už spomenutej prvej vete. „...prebud' sa, miluj, myslí, hovor!“ Každé zo štyroch slov je významovo silné samo osebe. Ale Lewis im tým, že ich zoradil vedľa seba, ešte pridal na sile. To isté platí aj o *Kronikách Narnie*. Každá kniha je iná obsahom aj posolstvom: stvorenie, vykúpenie, vyslobodenie z otroctva, víťazstvo, cesta k Bohu, porážka zla a koniec sveta. No spolu pôsobia harmonicky, zladené, čo im pridáva na význame. Dôvodom tejto harmónie je v neposlednom rade aj dokonalá predloha, ktorú Lewis použil, Sväté Písmo.

A netreba zabúdať ani na Lewisov rozprávačský talent. Biblické dejiny sú fascinu-

júcim príbehom pre všetky generácie samy osebe, ale krásu im ešte dokáže pridať pestrofarebný šat štýlu, akým sú podané čitateľom alebo poslucháčom. Tak tomu bolo v raných časoch kresťanstva, keď vystúpil sv. Pavol, neskôr sv. Augustín, či v súčasnosti nebohý Ján Pavol II. Mytologickosť, rozprávkovosť C. S. Lewisa tak nielenže neuberajú krásu dejinám spásy, ale naopak ich ukazujú v prístupnejšom svetle pre ľudí dneška.

A tak ako v Svätom Písme, aj v *Kronikách Narnie* si nájdeme postavu či situáciu, ktorá nám pripomenie nás samých. Stotožňujeme sa s ňou, prežívame jej osud oveľa subjektívnejšie, a potom sa už nevieme dočkať, ako to všetko dopadne. Preto sú *Kroniky* veľmi pútavým, ale aj poučným čítaním.

Lev alebo teológia Kroník

„Kto je Aslan?“ spýtala sa Susan. „Aslan?“ nechápal bobor. „Vy to vari neviete? Je to náš kráľ. Je pánom celého sveta, no, bohužiaľ, nechodí sem často.“

Všetci poznáme obsah tejto vety, aj keď v trochu odlišnej podobe: „Pilát mu povedal: ‚Tak predsa si kráľ?‘ Ježiš odpovedal: ‚Sám hovoríš, že som kráľ. Ja som sa na to narodil a na to som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde.‘“ (Jn 18, 37)

Lev Aslan je skutočne Ježišom Kristom. Najvýznačnejšie o tom hovorí druhá kniha Lev, šatník a čarodejnica, z ktorej je aj uvedený citát, keď Aslan prichádza do Narnie, aby vykúpil krajinu zo zimy a utrpenia. Svoju lásku k stvoreniu dokazuje, keď sa rozhodne vymeniť svoj život za život Edmunda, ktorý jeho aj svojich súrodencov pred-

tým zradil. Zomiera, no ako Ježiš aj slávne vstáva z mŕtvych a poráža čarodejnicu. Tým sa začína Zlaté obdobie Narnie, obdobie pokoja a blahobytu.

Okrem tohto príbehu obeť a vzkriesenia je Ježiš a teológia Nového Zákona zjavná aj v ostatných knihách. Napríklad v prvej, keď je Narnia stvorená, je ukázané, že všetko povstalo z Aslanovej nekonečnej moci a vôle. Alebo v tretej knihe Kôň a jeho chlapec nachádzame takýto Aslanov výrok: „Ty úbohý, prestrašený koník, pod pekne ku mne. Bližšie, synak, bližšie. Nech ti ani nenapadne neposlúchnuť ma. Dotkni sa ma. Oňuchaj ma. Tu sú moje laby, chvost aj fúzy. Som ozajstné zviera.“ Nie je vám to odne-kiaľ známe?

Medzi najkrajšie časti Kroník patria rozhovory

a úvahy o vzťahu Aslana k zvieratám a deťom. Sú odrazom hlbokého Lewisovho presvedčenia o Kristovej láske k nám, hriešnikom. V knihe *Dobrodružstvá lode ranný pútnik* putujú deti na lodi až do končín sveta, do krajiny Veľkého vládcu za morom, do Aslanovej zeme, čím Lewis naznačuje, že túžba po Bohu je zakorenená v každom z nás. V závere, keď dôjdu až na samý koniec sveta, nájdu baránka, ktorého sa pýtajú na cestu do Aslanovej krajiny. Ten im vysvetľuje, že v Narnii cestu nenájdu, lebo pre nich je cesta možná iba z ich sveta. Vtedy spoznajú v baránkovi Aslana.

Nasleduje zaujímavý rozhovor: deti sú smutné, lebo už neuvidia Aslana v Narnii, ale on im odpovedá, že ho uvidia vo svojom svete. Prichádza moment úžasu: „Vy... Vy bu-

dete aj tam, Pane?’
 „Áno,...Som tam stále, ibaže tam mám iné meno. Musíte sa naučiť poznať ma aj vo vašom svete. Práve to je dôvod, prečo som vás zobral do Narnie. Tým, že ste ma trochu spoznali tu, budete ma môcť lepšie spoznať tam.”
 A tým je všetko vysvetlené. Aj význam celých Kroník. Narnia je tu preto, aby sme

sa naučili poznať lepšie Ježiša Krista v našom svete.

Naozaj, niet krajšieho príbehu na svete, ako je príbeh Božej lásky k stvoreniu, kvôli ktorému dal aj svoj život, len aby našlo šťastie. A ako napísal sv. Ján, celý svet by nestačil, aby opísal tento príbeh v plnosti jeho krásy. C. S. Lewis sa o to pokúsil a sami posúďte, či úspešne. A aj keď v budúcnosti zažijeme nové a lepšie spracovanie dejín Biblie, Lewisov svet Narnie ostane v srdciach mnohých detí, ale aj dospelákov po celom svete. Určite sa zaradíte medzi nich.

PAVOL HRABOVECKÝ

FOTO: INTERNET

PÁN PRSTEŇOV - nikdy BEZ Silmarillionu

Domnelý „tolkienológ“ je človek, ktorý po druhom letmom zhliadnutí slávnej Jacksonovej trilógie nadobúda dojem, že vlastní preukaz sprievodcu po Stredozerí. Okrem toho u seba predpokladá podrobnú znalosť autorových zámerov, jeho alegorického kľúča, podľa ktorého nájde v Pánovi prsteňov celé dvadsať storočie, ale i podnetov, ktoré ho k písaniu inšpirovali. Skutočnosť je žiaľ taká, že domnelý „tolkienológ“ zväčša v diele objaví iba konštrukty, ktoré tam Tolkien nikdy mať nechcel.

mnohých ríš a nezabudnuteľných bojoch o tri silmarily, vzácne elfské kamene, podľa ktorých dostalo dielo meno. Piatou časťou je príbeh vojny o Prsteň, ktorý už Tolkien vyrozprával v Pánovi prsteňov. Ten, ako príbeh trvajúci dvadsať rokov, je oproti desiatistícročnému Silmarillionu zlomkom. Akýkoľvek pokus o alegorické vysvetlenie Pána prsteňov takto síce končí, avšak vyvstávajú stále nové a nové snahy vysvetliť Silmarillion ako celok. Jeho až

nápadná podobnosť s mytológiami rôzneho druhu, ba dokonca aj s Bibliou, otvára mnohé možnosti tým, ktorí ešte nepočuli Tolkienove vyjadrenia o tom, ako mu je alegória nepríjemná.

Autori rozprávok majú naopak pre alegóriu zvláštne pochopenie a radi ju používajú. Jedným zo spôsobov ako jej pomôcť, je vytvorenie rozprávkového sveta, ktorý je paralelný k reálnemu. Typickými príkladmi sú Kroniky Narnie, Harry Potter alebo

Alegorický Silmarillion

Tri roky po smrti Johna Ronalda Reuela Tolkiena (1892-1973) vyšla kniha, ktorá zásadne zmenila pohľad na jeho dielo. Tolkienov syn Christopher usporiadal množstvo materiálu, ktorý roky čakal na vydanie a už dávno niesol meno Silmarillion.

Dielo pozostáva z piatich samostatných celkov, v ktorých je postupne vyrozprávaná história Tolkienovho imaginárneho sveta. Prvé štyri hovoria o stvorení sveta, jeho osídlení, vzostupe a páde

Nekonečný príbeh. Svet *Silmarillionu* však žiadnu paralelu nemá. Je absolútne autonómny, dokonca až snažiaci sa vytvoriť ilúziu reálnosti. Ak tam aj niekto nájde alegóriu, nie je to preto, že sa tam dostala úmyslom autora, ale preto,

ho považovať iba za ohromné epické rozprávanie, ktorého motívom napísania bol komerčný úspech.

Pán prsteňov (1954) sa stal priam kultovým románom. Autorov rozprávačský talent a fantázia z neho spravili

by bez týchto dvoch vyšlo dielo tak skoro. Oproti tomu je vzťah k *Silmarillionu* osobitou kapitolou. Vznikal, ako autorovo obľúbené dielo, po celý jeho život. Niet tam tendenčného zamerania. Písal ho jednoducho pre seba. To spô-

že autor tvoril inšpirovaný reálnymi kultúrami a tieto kultúry preniesli časť seba do diela.

Komerčný úspech

Ďalšie nedorozumenia pri strete s Tolkienovým dielom vznikajú vtedy, keď zanedbáme jeho historickú, filologickú, filozofickú, poetickú alebo mytologickú zložku a začneme

jednu z najčítanejších kníh dvadsiateho storočia. To sa samozrejme odzrkadlilo na popularite a na peniazoch. Tento úspech však očakávaný nebol. Tolkien nepísal knihy kvôli zisku. Skoršie rozprávky a *Hobita* (1937) písal pre deti. V písaní *Pána prsteňov* pokračoval len na podnety svojej manželky Edith a priateľa C. S. Lewisa. Ktovie, či

sobilo, že je to kniha s náročnejším štýlom ako ostatné, čo sa odzrkadlilo na problémoch s jeho vydaním.

Po úspechu *Hobita* nechcelo Unwinovo vydavateľstvo o *Silmarillione* ani počuť. Verejnosť chcela ďalší príbeh o hobitoch, v hlave Johna Tolkiena sa rodil *Pán prsteňov* a *Silmarillion* čakal na dne zásuvky. Keď bol *Pán prsteňov*

hotový, Tolkien ho chcel samozrejme vydať spolu so *Silmarillionom*. To mu však odmietli dve vydavateľstvá, a tak na naliehanie blízkych nechal vyjsť *Pána prsteňov* ako samostatné dielo. *Silmarillion* sa dočkal akurát tak hlbšieho

prepracovania od svojho tvorcu. Ten sa však jeho vydania nedožil.

Statická mytológia

Ako už bolo povedané, vydanie *Silmarillionu* zmenilo pohľad na Tolkienovo dielo. Skoršie práce vznikali pomerne rýchlo, preto budia dojem určitej statickosti. Na rozdiel od *Hobita* a *Pána prsteňov* vznikol *Silmarillion* viac ako päťdesiat rokov. To bol dosť dlhý čas na vývoj príbehov, postáv, dvadsiateho storočia i osoby autora. Prečítanie diela značne komplikuje orien-

táciu v Stredozemí a bráni vynášaniu akýchkoľvek kategorických výrokov. V piatich častiach knihy sa postupne mení tempo narácie, miestami štýl, dôležitosť jednotlivých postáv, geografia, svetonázor a mytológia.

Každá prirodzene sformovaná mytológia vznikala niekoľko storočí a je to v každej z nich aj cítiť. Dá sa odlíšiť

skorší príbeh od neskoršieho, nájsť redakčné doplnenia, chyby textov a príbehov, anachronizmy a zámeny postáv. Nikto tieto posuny nikomu nezazlieva, pretože sú najlepšou dokumentáciou vývinu celku.

John Ronald Reuel Tolkien mal rovnako túžbu vytvoriť mytológiu, avšak umelú. Dlhým časom vzniku sa ale natoľko simuloval mnoho storočí trvajúci vývoj, že *Silmarillion* pôsobí až priveľmi prirodzene.

V Tolkienovom diele nachádzame rôzne pohľady na svet. Kým *Ainulindale* (prvá časť *Silmarillionu*) má jasné teistické črty, vo *Valaquenta*, *Quenta Silmarillion* a v *Akka-labeth* sa do popredia dostáva polyteizmus či deizmus. *Pán prsteňov* zase pôsobí ateisticky. Jeho postavy si uctievali pamiatku svojich predkov, ale o rajskom svete akoby mnohokrát ani nepočuli.

Okrem vývoja svetonázoru tu postrehneme zámeny geografických určení, postupný vývoj tvárnosti sveta i charakteru celých národov. Jedna postava nosí bežne tri i viac mien, ktoré sa postupne obmieňajú, vyvíjajú, či vznikajú. Z času na čas sa objaví prvok, ktorý tu nezapadá do systému (napr. o pôvode hobitov a entov nevieme nič).

Ďalšou známkou dynamickosti mytológie *Silmarillionu* je autoinšpirácia. Starší príbeh tvorí vzor pre novší a novší rozvinie ten starší.

Príbeh Arwen a Aragorna nachádza inšpiráciu v príbehu Berena a Lúthien, Morgoth je predobrazom Saurona a boj o silmarily nájde svoje naplnenie vo vojne o Prsteň. Takto dostávame dielo, v ktorom postupný vývoj priam cítiť a určite nebudeme ďaleko od pravdy, ak povieme, že práve toto bol záujem autora.

Veľa sa povedalo o tom, ako sa veci vyvíjajú a okolnosti menia a tiež o tom, že *Silmarillion* vrhol na dielo nové svetlo. V prístupe k nemu je však nutné rátať s istou dávkou rešpektu. Neradno nad ním prirýchlo vynášať rozsudky, a predsa ponúka mnoho pre fantáziu a hľadanie nechcenej alegórie, akou môže byť aj tento záver. Až po prečítaní *Silmarillionu* je totiž jasné, čo to znamená, že posledná elfská loď odplávala na západ a začal vek ľudí. Otvoril sa nový príbeh, ktorý necháva svoje mnohé pokračovania dozrievať v myšliach a životoch ďalších generácií.

JOZEF BARLAŠ
FOTO: INTERNET

DUCHOVNÉ bytosti prírody

Pamätám si na svojich detských hrdinov, na Popolvára, princa Bajaju a na všetkých rozprávkových junákov, ktorí s odvahou jednoduchých ľudí premohli akéhokoľvek nepriateľa, draka alebo Ježibabu. Na všetky príbehy hovoriacich zvierat, múdrych sov, priateľských vlkov i verných koní. Pamätám si na všetky príbehy až neuveriteľne múdrych stareniek, babičiek, ako aj na balady o nadpozemsky krásnych ženách, vílach, ktoré pre jednoduchú lásku k obyčajným mládencom zanechávali svet nesmrteľnosti a vzdávali sa večnej krásy. Pamätám si na rozprávky, ktoré sprevádzali moje detstvo.

Ale ide skutočne iba o rozprávky? Vďaka mníchovi Walterovi Mapovi (13. storočie) sa nám zachoval príbeh (rozprávka?) o Gerbertovi z Remeša, benediktínskom mníchovi z kláštora v Aurillacu, ktorý sa neskôr stal pápežom Silvestrom II. iba vďaka víle, ktorú raz stretol, keď zabľúdl v lese. Slúbila mu vzdelanie, bohatstvo a slávu za jeho vernosť a utajenie. Súhlasil. Na smrteľnej posteli (v roku 1003) sa verejne pred kardinálmi a ľudom vyznal, že svoj život zasvätil víle. Porušil dohodu o vernosti a zradil tú, ktorá ho milovala. Gerbert, ktorý chcel vydýchnuť ako svätý muž, si naproti tomu vyslúžil povest' čarodeja a heretika.

Vďaka mnohým mníchom z 13. storočia (Walter Map, Gervasius z Tilbury, Goffred d'Auxerre) sa nám zachovalo množstvo podobných príbehov z ústnej tradície ľudovej kultúry. Z vidieckych kuchýň a maštálí, kde sa dedinčania schádzali za zimných večerov, sa ľudové príbehy o vílach a sudičkách preniesli na stoly vzdelancov a zaplavili stredovekú literatúru.

Medzi najznámejšiu bytosť ľudovej tradície patrí víla Meluzína, ktorá v sebe nesie rovnako

populárnu tému: premenu ľudskej bytosti na zviera. Meluzína je víla, ktorej sa každú sobotu mení spodná časť tela na hada. Raimond, mladý princ z Poitiers, ju raz počas lovu stretne v lese. Jej neuveriteľná krása ho ihneď očarí a keď mu navrhne, že sa za neho vydá, berie si ju so sebou na svoj zámok. Predtým však musí slúbiť, že ju v sobotu nikdy nebude chcieť vidieť, ani nebude hľadať. Prisahá na svoju česť. Nasleduje svadba, po ktorej mu každý rok porodí syna. Raimond sa stáva vznešeným a mocným šľachticom. Meluzína sa každú sobotu zamyká v kúpeľni a on sa jej nikdy nepýta prečo. Obaja sú šťastní, až do chvíle, kým Raimonda nepremôže zvedavosť. Jednu sobotu cez malú dierku vo dverách neodolá a nakukne do vnútra. Meluzína je ponorená vo vani a češe si vlasy, no namiesto nôh má jedného veľkého hada. Zhrozený utečie, no nikomu o tom nepovie. Miluje svoju ženu naďalej. Meluzína ako víla vie veľmi dobre, že ju špehoval, ale keďže všetko udržal v tajnosti, odpúšťa mu. Všetko sa zmení vo chvíli, keď ich siedmy syn Fromont odchádza do kláštora a jeho starší brat nahnevaný jeho rozhodnutím podpáli opátstvo. Fromont spolu so stovkou mníchov zahynie a Raimondovi tragédia zlomí srdce. Všetko nešťastie zhodí pred celým dvorom na prekliateho „hada“. Po vyjavení pravdy Meluzína zmizne.

Úplne odlišné sú príbehy o inej známej bytosti ľudovej tradície - víle Morgane. V jej príbehoch hrdina pri love v lese stretne čudné zviera - bieleho jeleňa alebo pestrofarebného

vtáka, ktorý nádhorne spieva. Zvieratá z iného sveta majú prilákať hrdinu do sveta víly, pričom to zvierá nie je nik iný ako víla. Podobne rozpráva aj legenda o Thomasovi. Hrdinu príbehu priláka nádherný biely jeleň, ktorý sa premení na krásnu vílu, do ktorej sa ihneď zamiluje. Obaja sú spolu šťastní, čas uteká a Thomas postupne zabúda na ľudský svet. Skôr či neskôr ho prepadne smútok a s ním aj túžba vrátiť sa ku svojim známym a priateľom. Má to však jeden háčik, v kráľovstve víl čas uteká iným tempom ako v ľudskom svete. Netuší, že vo svete ľudí zatiaľ ubehlo niekoľko stovák rokov. Hrdina dostane od víly súhlas, ale musí jej sľúbiť, že počas cesty nikdy nezoskočí z koňa. Ako ide do svojej rodnej dediny vidí starca zvaleného v blate pod váhou vozíka naloženého zeleninou. Rýchlo zoskočí z koňa a v tej chvíli sa starec premení na silného mládenca, ktorý vyriekne osudovú vetu: Konečne som ťa našiel, som čas a prenasledujem ťa už tri storočia.

Oba príbehy sú prototypmi stredovekých príbehov s vílami. Vo všetkých príbehoch Meluzíny sa stretnutie odohráva v lese, tá vychádza zo svojho sveta, aby žila vo svete ľudských bytostí, prináša hrdinovi lásku a bohatstvo a navrhuje zmluvu, ktorej porušenie je pre hrdinu vždycky osudové. Vo všetkých príbehoch Morgany sa rovnako stretnutie odohráva v lese, pričom víla cez nejaké záračné zviera privádza hrdinu do svojho kráľovstva. Tam žijú šťastne, ale po čase sa chce vrátiť domov, hoci len na chvíľu. Víla uzavrie s hrdinom dohodu, ktorú on vždy poruší.

Zo sudičiek a víl, z mileniiek hrdinov a únoských krásnych rytierov sa však postupne tradovaním stávajú podradné a zlé ženy. Víly sa menia na čarodejnice. Ich láska sa často mení na nenávisť. Víly sa stávajú najstrašnejšími ženskými postavami nadprirodzeného sveta. Až buržoázia osemnásteho storočia si ich privlastnila znova, aj keď ich zbavila všetkého erotického a duchovného. Asexuálne umŕtvené víly boli poslané do literatúry pre deti.

Tieto dva typy víl existujú vo folklóre všetkých európskych krajín: tá, ktorá nasle-

duje milencov medzi smrteľníkov a tá, ktorá vezme smrteľného milenca do svojho kráľovstva.

Rozprávky. Dnes to ani inak nepomenujeme. A predsa na začiatku 16. storočia známy švajčiarsky lekár a alchymista Theophrastus Paracelsus vydal dielo *Traktát o nymfách, sylfoch, pygmejoch, salamandrách a ďalších bytostiach*, ktoré začína takto: „Je mojím zámerom povedať vám niečo o rôznych bytostiach duchovnej povahy, ktorých pôvod nie je rovnaký, ako pôvod ľudí a zvierat.“

Podľa neho okrem ľudskej a duchovnej prirodzenosti existuje ešte jedna, tretia prirodzenosť, ktorú privlastnil všetkým duchovným bytostiam prírody. Sú šťastí prirodzenosti ľudskej, pretože sú z mäsa a kostí a robia všetko rovnako ako človek a šťastí duchovnej, pretože sa premiestňujú vzduchom ako duchovia. Všetkým, ktorí by zapochybovali o ich existencii Paracelsus odkazuje: „Človek nemôže pochopiť počiatočné myšlienky Boha. Až na konci vekov dokáže pochopiť potrebu každej veci vo svete, ktorá je jeho súčasťou. Potom už nik nebude môcť odmietnuť existenciu toho, čo nevidí a čoho sa nemožno dotknúť rukou.“

Dnes už nik nepochybuje, že ide o legendy a vymyslené príbehy a že aj keď majú víly svoju štekľivú históriu, patria do poličiek pre deti. Dnes už nik nepíše traktáty, ktoré by chceli všemocne dokázať skutočnú existenciu pre nás už len „rozprávkových“ bytostí. Dnes sa píše *fantasy* literatúra. Stačí navštíviť niektoré kníhkupectvá, aby sme sa presvedčili o tom, koľko existuje novodobých príbehov o vílach a drakoch, elfoch a trpaslíkoch, o ktorých Paracelsus (a to nebol jediný) tvrdil, že skutočne jestvujú. Hovoríme tomu literatúra „aj“ pre deti. Len dobrý pozor, neporovnávajme literatúru a „literatúru“, lebo majstri ako Tolkien a Lewis (ktorí sa im rovnako nevyhli), si zaslúžia viac ako iba pohodenie medzi knihami na polici s názvom *fantasy*.

VLADIMÍR ŠTEFANIČ
FOTO: INTERNET

V ČASOPRIESTORE ĽUDSKOSTI

Netrpezlivé slnko v jedno dopoludnie včasného apríla sústredilo svoje teplé lúče cez potrhajú oponu mrakov na nedeľné mestečko. Bolo po daždi. Malým námestím sa v kratučkých intervaloch ozýval čľapot detských podrážok po zamláčenej dlažbe. Asi šesťročný chlapček utekal popri schodoch farského kostola. Bežal bezcieľne, nadchnutý detským úžasom z voňavého vzduchu a sýtych ligotavých farieb. Spod jeho lacných šedých topánok odfrkovala špinavá voda. Pri behu mu trochu prekážal jeho trochu prihrubý kabátik. Keď mu ho mamka pomáhala obliecť v tienistej predsiene ich domu, chlapček si predstavoval studený, dymovým vzduchom presiaknutý, zamračený deň. Štekľivé slniečko ho rozradostilo tak ako prvý sneh na začiatku zimy.

Chlapček na okamih zastal, prekvapený prázdnotou námestia. V nedeľu predsa ľudia vždy prichádzajú na svätú omšu. Obrátil sa smerom k ich domu, ten sa však medzitým skryl za roh kostola. Nevidel mamin nedeľný plstený kabát ani tmavú uniformu otca, vojenského dôstojníka v zálohe. Myslel si, že vychádzali z domu za ním. Rodina si vždy dávala načas na svätú omšu, hoci od kostola bývali len pár desiatok krokov a chlapček už dlho vedel, že nie je nič dôležitejšie než stretnúť sa v nedeľu v chráme s Nebeským Otcom. Teraz sa však obzeral navôkol a zmocňoval sa ho nepokoj. Ani po chvíli sa nikto neobjavil. Zabudol na štekľiace slnko a ligotavé námestie a už sa aj rozhodol utekať späť opýtať sa rodičov, kam sa podeli ľudia.

Odrazu sa chlapčekovi zazdalo, že všetko je inak. Díval sa na roh kostola, za ktorým sa skrýval ich dom. Kamenný kváder vystupujúci

zo steny chrámu sa odrazu zúžil a zosivel. Celé námestie potemnelo a z ničoho nič sa dvihol vietor, ktorý strhol zo stromov za strapec lístia a roztrúsil ho vo víre. Chlapca sa zmocnila neurčitá, takmer nevedomá bázeň, akú človek prežíva v sne, v ktorom čas a priestor strácajú svoju spoľahlivú stálosť. Vietor však za okamih ustal a priestor vyplnilo jasné svetlo. Štyri strany námestia ustúpili vzad a zhodili zo seba nedokonalé detaily. Chlapec sa ocitol v akomsi abstraktnom trojrozmernom priestore. Zároveň si uvedomil, že už viac nie je chlapcom, ale ani mužom či starcom. Bol všetkým dokopy, sám sebou, jedinečným stvorením. Cítil v sebe akési zadostúčenie a plnosť. Ideálny svet, v ktorom sa nachádzal, v ňom jednako vzbudzoval slabý inštinktívny pocit nedôvery.

„Karol!“

Človek Karol zbadal na pár desiatok metrov od seba očarujúcu postavu ženy v bielom odeve. Volala na neho. Premkla ho vábivá túžba. Vykročil k nej a v zlomku myšlienky - či modlitby - si predsavzal správať sa pokorne. Vzpriamený zastal vo vzdialenosti, ktorú pokladal za primeranú.

„Karol! Ty nemáš strach?“

Hlas ženy bol pevný a trochu zmyselný. Obrisy jej postavy zahalenej antickou tógou prezrádzali dokonalosť gréckych sôch. Z očí sa jej zračila bystrosť a um. Karol sa na ňu díval priamo, ale bez vyzývavosti. Nešlo to ľahko. Bola nádherná.

„Nie. Viem, že sa nemusím báť, ak ostávam verný tomu, kto som,“ odpovedal na jej zvláštnu otázku.

„Páčiš sa mi, Karol. Preto som za tebou prišla. Dospel si omnoho viac ako ostatní

ľudia. Ja túžim priviesť ľudstvo k dospelosti. Ľudia trpia, pretože sú detinskí. Karol, s tebou môžem získať vládu nad svetom. Bude to vláda a víťazstvo ľudí samých, čas všeobecného blaha. Túžim po tom čo ty - aby ľudia naplno rozvinuli svoje schopnosti. Ak mi budeš pomáhať, vytvoríme novú epochu v histórii ľudstva, skutočný humanistický vek. S mojou pomocou zožneš veľa slávy, budú ťa nazývať otcom vlasti...“

„Kto si?“

Na tvári ženy sa zjavil úsmev, ktorý na okamih prezradil únavné sebauvedomovanie sa.

„Som idea človeka, Karol. Stelesňujem dokonalosť ľudského rozumu. Ľudia trpia, pretože ma nepoznajú, a jednako si nemôžu vystačiť s ničím menším, ako som ja. Inšpirujem umelcov. Viedem revolucionárov v dobývaní lepšieho sveta. A teraz som si vybrala teba, pretože po mne vášnivo túžiš.“

Karol načúval presvedčivému hlasu s medeným odtieňom. V jednom okamihu sa nebadane máličko nahol k postave ženy a naširoko vťahal nozdrami vzduch. Necítil však nič, žiaden pach tela či parfum. Pocítil čosi ako sklamanie.

Chvíľu obaja mlčali. Karol sa obzrel za seba, smerom k rohu námestia, kde predtým stál kostol.

„Karol, nezostaň zakrpatený,“ ozval sa znovu hlas, zdalo sa mu, že dotknuto. „Ako tvoj národ, ktorý zatiaľ nenašiel odvahu obrátiť svoj pohľad z neba na zem.“

„Iba ak človek zostane malým, môže sa

stať veľkým, a len skutočné dieťa môže byť dospelým,“ odvetil s určitým úsilím. Keď žena nereagovala, pokračoval pokojnejšie:

„Povedz, nájdu ľudia v tvojej humanistickej ríši odvahu vziať na seba riziko byť malými?! Je v tvojom ideáli víťazstva dospelého rozumu miesto pre detský údiv, dôveru, zraniteľnosť a ochotu lásky znášať utrpenie?!“

„Karol, odhod' detské sny. Prispôsob sa realite sveta!“

„V tajomstve detskosti je viac reálnosti než v tvojej chladnej tyranii rozumu,“ odvetil ticho.

Zrazu ho prekvapilo poznanie.

„Ty nechápeš!“ zvolal s oslobodzujúcou ľahkosťou. „Ty nerozumieš, čo vravím! To znamená, že tajomstvo človeka je niečo hlbšie, než odpoveď, ktorú ponúkaš! Vo mne je čosi viac, na čo ty nesiahaš.“

Odpoveď už neprišla. Karol narovnal hlavu, no pred sebou nevidel nikoho. Znovu pocítil vánok na tvári a všimol si hŕstku vrabcov klbčiacich sa s prudkým štebotom. Fasády domov opäť vystúpili do popredia. Hoci ošarpané a šedé, v nízkom slnku jesenného dopoludnia aj ony vyzerali veselšie. Usmial sa.

Bola prvá novembrová nedeľa v roku 1946. Po dlažbe hrmotalo s ozrutným revom auto. Ťažký pach benzínu sa zmiešal s chladným vzduchom nasýteným vôňou padajúceho lístia. Karol a starosta mesta sediaci na zadnom sedadle kabrioletu sa navzájom uklonili. Z rohov wadowického námestia sa začali vynárať ľudia idúci do kostola. Karol malým oblúkom ukončil prechádzku a pripojil sa k jednému z hlúčikov, v ktorom spoznal známych.

„*Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!*“

„Otec Karol, blahoželáme Vám ku kňazskej vysviacke!“

Žene zo susedstva sa skotúlali slzy po zostarnutej tvári. Jej syn Stanko sa nevrátil z vojny. Bol to Karolov spolužiak. Privinul si ju utrpenú do súciteľného objatia.

Spolu vošli mlčky do kostola. Aké známe mu boli lavice, múry, obrazy, sochy, oltáre! S istotou vtiahol do seba nemenný vzduch voňajúci vlhkom a kadidlom. V dnešný deň bude ako novokňaz sláviť svätú omšu vo svojej rodnej farnosti. Žiadne veľké primície, na tie v tých pohnutých rokoch neostával čas. Pokľakol na schody pred bohostánkom a v modlitbe ďakoval Nebeskému Otcovi. Za dar života a kňazstva. Za rodičov a súrodencov, z ktorých už nikto nebol medzi živými. Za dobrodincov, priateľov, známych. A prosil, aby ho sprevádzal aj na štúdiách v Ríme, kam mal z arcibiskupovho rozhodnutia odcestovať za niekoľko dní. Prosil, aby vždy ostal malým, verným dieťaťom.

Tak sa modlil Karol Wojtyła, človek, ktorý prijal výzvu Osvietenstva.

Venované Jánovi Pavlovi II.

JÁN DOLNÝ
FOTO: INTERNET

KONIEC SVETA

Ak sa slová rodia ťažšie na pery ako na papier, znamená, že na nich záleží. Tieto už perami prešli a predsa rozmýšľam, ako vám opísať, že sa v jeden všedný deň všetko zmenilo. Nik nepredpovedal a neprorokoval, že to bude onen deň, kedy príde koniec.

...

Dotkla sa ma dlaň. Precitol som a otvoril oči. Nakláňala sa ku mne hrboľatá tvár obrnená úsmevom. Nebol som pripravený opätovať ho a tak som iba kývol, ako keby som chcel povedať, že sa dnes nebudeme pretvárať. Rukou som sa prečesal. Nepomohlo. Nezáležalo na tom, tušil som, dnes to nie je dôležité. Stále ma naháňali slová toho muža, povedal, že... a že to príde.

Vstal som a odsekol sa od nej za dverami kúpeľne. Chcel som ostať utajený, neprezradiť sa, že poznám pravdu.

„Budeš jest?“ ten hlas, napadol ma od chrbta. Násilne ku mne prenikol cez kľúčovú dierku. Zaváhal som. Bolo ešte potrebné niečo jest?

Neodpovedal som. Zablúdl som sa na obraz v zrkadle. Čušal, nechcel pokaziť prihlúplým výrazom ráno.

„Ani...?“ dobiedzal hlas.

„Nie!“

...

Na zarosených dlaždiciach zdochýnalo opadané lístie skrútené utrpením. Sotvakto si ho všimne. Viac ušliape, stlačí do seba a nechá tak, ako keby ani nebolo. Smial som

sa, vediac, že už to dlho nepotrvá. Rozumel som tajomnosti lístia na chodníku. Skrútené utrpením pred tým mojím.

...

O dvere sa obtrel zákazník. Poznal som ho, brata mojej milovanej...

Stačilo jedno slovo, aby sa otočil a neprejavil záujem o môj tovar. Ale pracovný úsmev a milé slovo cez zuby ho vždy dostali. Že sa blíži koniec, to nemohol poznať.

...

Pri stole sedeli takmer všetci. Odstreľovali sa komplimentmi. Neformálny dialóg končil ako obvykle na perverznom podnose. Urobilo sa mi zle. Postavil som sa a odišiel.

Za dverami s dvoma nulami ma ovanul odporný zápach, štipal pod kožu. Zaschnutá plesň na strope, mokré steny a osamelé mláky samcov na zemi. Žalúdok sa mi ani nepohol. Zrkadlo bolo napadnuté vírusom, ktorý zo mňa vytvoril avantgardný obrazec na čiernom trhu hodný milióna. Takto asi vzniká umenie, zapochyboval som.

Tvár sa mi od rána nezmenila, presvedčil som sa. Zradca a klamár, ako tvrdila.

...

Lavička v parku bola špinavá podobne ako všetko, čoho som sa dotkol. Nehanbila sa, nekričala a nepredstierala. Nechala sa špinou okrášliť ako šperkom. Niesla ju, priateľa, pred ktorým si zakrývame tvár. Obdivoval som ju, závidel.

Zatvoril som oči, chcel som si spomenúť na konkrétnu tvár, ktorú som si obliekal každé ráno. Upravená, čerstvo oholená maska z vitríny. Obraz zo zrkadla vedľa obrazu muža, ktorý povedal, že tie rany...

Nerozumeli si tie tváre toho istého obrazu, muž a muž. Obe hovoriace o duši, rôzne. Postavil som sa, bolo už neskoro.

...

„Unavený?“ prepadla ma vo dverách. Ako veľmi som chcel mlčať vo chvíli, kedy sa všetko končí. Zaváhal som.

„Ani nie, som rád, že som doma...“, isto jej to vyrazilo dych. Rád spojené s doma, za posledné roky prvýkrát. Žeby prekvapenie?

„Stalo sa niečo?“ ako sladko znelo to svedectvo o zvedavosti. Istotne sa triasla viac ako ja, ktorý som vedel o tom konci.

„Sadneme si?“ navrhol som. Poslúchla ako to nástročné dievča spred desaťročí, ktoré mi pripomínala. Netrpezlivá slov, aj keď s väčšou obavou ako vtedy, keď sa jej ešte školská taška kývala na pleciah.

Nadýchol som sa pred ňou:

„Ten muž, v ošúchaných nohaviciach a prepotenej košeli, ja neviem, či bol skutočný..., opýtal sa: Vieš prečo si ten Nazaretský nechal rany po klincoch?“ odmlčal som sa rovnako ako ten muž. „Nehanbil sa. Neutekal pred ranami a svojimi zraneniami, nehanbil sa za ne... ako my dvaja...“

Nadýchla sa, akoby chcela prirodzenejšie odštartovať slzy.

VLADIMÍR ŠTEFANIČ

ILUSTRAČNÉ FOTO: Z FILMU *LADDER* 49

KTO JE JEŽIŠ

JEŽIŠ JE NAŠA LÁSKA,
KTORÝ AKO OHEŇ PRASKÁ.

KEĎ JE POPOLUDNIE,
MODLIME SA K TEBE,
LEBO TY SI NÁŠ,
NAŠE POTEŠENIE.

KEĎ SA ZAČNE STMIEVAŤ,
PRVÁ HVIEZDA VYJDE
A TY, JEŽIŠ NÁŠ,
OPÄŤ KU NÁM PRÍDEŠ.
PRÍDEŠ KU NÁM STÁLE,
LEN ŤA NEČAKÁME.

NIEKEDY TO VIEME
A NIEKEDY NIE,
JEŽIŠ, KU NÁM PRÍDEŠ,
AJ KEĎ ZHREŠÍME.

A KEĎ VEČER, JEŽIŠ,
OČI ZAVRIEME,
TAK TU TVOJU PÍSEŇ
STÁLE POČUJEME.

MY SME STÁLE S TEBOU,
TY SI STÁLE S NAMI
A TÁ TVOJA MATKA
VŽDY JE MEDZI NAMI.

KEĎ TÚ HVIEZDU NEVIDÍM,
PROSÍM, JEŽIŠ MÔJ,
STÁLE PRI MNE STOJ.

Judita Csíková, 14 rokov,
NEVIDIACA, Detský domov, Košická Nová Ves

VYHODNOTENIE SÚŤAŽE

Už si presne nepamätám, koľká v poradí bola súťaž *Radi dostávame pohľadnice* v histórii časopisu Boromeo, ale presne viem, že ani jedenkrát sme nezaznamenali takúto odozvu ako teraz. Ako by nastalo sťahovanie pohľadníc zo všetkých východoslovenských domácností priamo k nám do redakcie. Možno som trocha nadradil, zveličil, ba priam teraz zavádzam našu čitateľskú verejnosť, ale skutočne je pre nás číslo 31 povzbudením. Presne toľko odpovedí zaznamenali všetky naše schránky (e-mailové i poštové).

Že niet nad detskú fantáziu, už nám nik nespochybní. Ďakujeme. Mrzí nás to, no nie je v našich silách uverejniť všetky kresby a žičenia, ktoré zasypali stôl hlavného šéfredaktora rovnako ako študijná literatúra na letný semester. A predsa: niektoré nám želali šťastie a zdravie, iné lásku a radosť, lásku k mamám a smiech, niektoré aj pohodu do našich rodín. Mňa osobne najviac potešilo: „*Prajem vám, aby ste napriek svojmu veku ostali vo svojich srdiečkach deťmi.*“ Jej autorke (a našej stálej dopisovateľke) Lucii Kužmovej zo Sabinova za celú redakciu Boromea vyslovujem: budeme sa snažiť.

Veľké ďakujem by sme chceli poslať aj farnosti Humenné, Pod Sokolejom, v ktorej našu súťaž pán kaplán predstavil deťom na detskej omši. Musíme sa priznať, veľa odpovedí je práve odtiaľ. Opakujeme: vďaka.

Aby som nezabudol, aj sme losovali:

(Hypotéza: ak zo všetkých odpovedí je 90% z Humenného, ostatní nemajú šancu!)

Veronika Andrejcová, Partizánska 25, Humenné
Viktória Hirjaková, Partizánska 2, Humenné
Dominika Petrovčíková, Partizánska 15, Humenné

(Fakt: ak zo všetkých odpovedí je 90% z Humenného, ostatní nemajú šancu!)

Výhercom z Partizánskej ulice samozrejme gratulujeme a niečím pekným prekvapíme.

Zároveň sme sa vám chceli priznať: tentoraz súťaž nebude (to však neznamená, že nám nemôžete písať). Dôvodov by sme si mohli nájsť niekoľko, tak aspoň jeden: nášmu šéfredaktorovi sa končí jeho obdobie „vlády“ nad časopisom košických bohoslovcov, tak sme to chceli nechať na nového. Nech sa mu darí!

VLADIMÍR ŠTEFANIC

MILÝ JEŽIŠKO: PROSIM
ŤA OPOKOJ V RODINÁČA,
O RODIČOVSKÚ LÁSKU.
A ABJ SI MILOVAL AJ
TÝCH KTORÍ PROTI TEBE
VEĽA KRÁT ZHREŠILI. TÝ
SI BOL VĚDĚ KU KAŽDÉ
KU MILOSRDNÝ A DOBRÝ.
TY SI ZOMREL ZA
VŠETKÝCH NÁS. MŤAM ŤA
VEĽMI RADA.

URODILLO SA NA PREDNÁŠKACH

„A teraz mi to povedz tak, aby si to aj ty pochopil, aj my.“

(profesor sa pre študentov obetuje aj cez prešávky)

„Prečo Boh dopustil pády striech?“

„A to akože mal Pán Boh ísť odmetat' sneh?“

(filozofovanie nad divmi poslednej zimy)

„Katedra nie je iba stoličkou, ktorá sa tak tvári a niekto povie - na nej môžem sedieť iba ja a nikto iný.“

(na našej fakulte nám neprednáša hocikto, nebojte sa)

„Kaplnka sv. Michala je zvonica oproti katedrálam v západnej Európe, alebo sakristia. Dóm sv. Alžbety je už asi vidiecka kaplnka.“

(radosť z obnovy kaplnky v centre Košíc sa dá prejavovať aj takto)

„Zajtra letím do Anglicka.“

„A to sa nebojíš?“

„Čoho?“

„No letieť lietadlom.“

„Nie, prečo?“

„A čo ak vypnú prúd.“

(hoci neštudujeme na technickej fakulte ale na teologickej, predsa vieme, čo je to prúdové lietadlo, všakže)

„Dáš si mlieko?“

„Nie, som tu autom.“

(najväčšia sranda často býva z najprimitívnejších vecí)

„Ktorú zeleninu máš najradšej?“

„Mandarínky.“

(najväčšia sranda často býva z najprimitívnejších vecí po druhé)

„Pôjdeme na výlet, ale musíme to nazvať exkurziou, aby to prešlo.“

(keď nás zachváti ponorková choroba, vynájde si spôsob, ako odtiaľto zdrhnúť)

„Pred nástupom do seminára sa nám mohlo zdať, že predstavených delí od neba už iba strop.“

(niektorým ilúziám sa nevyhol nikto)

„Viete, ja som sa vždy tak hrdil, že môj otec bol za socializmu vo vláde. Áno, veď vládla robotnícka trieda.“

(hrdosť si prebije svoje miestečko aj u najprostiejšieho človečika)

„Viktor, kde je zoznam?“

„Hore, na izbe.“

„Ja som marxista - kde je, kde je...?“

(neuveríte, ale tento samozvaný marxista má doktorát z katolíckej teológie)

„Pomodlime sa za úmysel a na zdravie Svätého otca.“

(svätý ruženec v seminárnej kaplnke možno ukončiť aj prípitkom)

„V tom zmysle..., velebíme..., pri tej príležitosti..., akoľta...“

(vybrané slová po „I“)

„Ktorý je to kánon, Peter?“

„845.“

„Ty si Peter?“

„Nie, ja som myslel, že ste povedali 'pedel'.“

„???“

„Aha. Veď ja nie som ani pedel.“

(možno neveríte, ale stalo sa)

ZOZBIERALI: POZORNÍ POSLUCHÁČI
TEOLOGICKEJ FAKULTY V KOŠICIACH

Deň otvorených dverí

Kňazský seminár sv. Karola Boromejského

7. Mája 2006

Nedeľa Dobrého Pastiera

Program:

- 8:30 *Modlitba sv. ruženca (seminárny kostol)*
9:30 *Sv. omša (seminárny kostol)*
11:00 *I. organizovaná prehliadka seminára
a súťaž pre deti*
12:00 *Raduj sa Nebies Kráľovná*
- 12:15 - 14:00 *Obed pre všetkých,
prezentácia videa o živote v seminári*
- 14:15 *II. Organizovaná prehliadka seminára*
15:00 *Kultúrno-spoločenský program, tombola a
seminárna kapela*
17:30 *Slávnostné večery*

*„Kresťan musí byť v každej chvíli pripravený na dve veci :
prijatie Ježiša Krista v Eucharstii a na smrť.“
(sv. Karol Boromejský)*

Všetci ste srdečne pozvaní